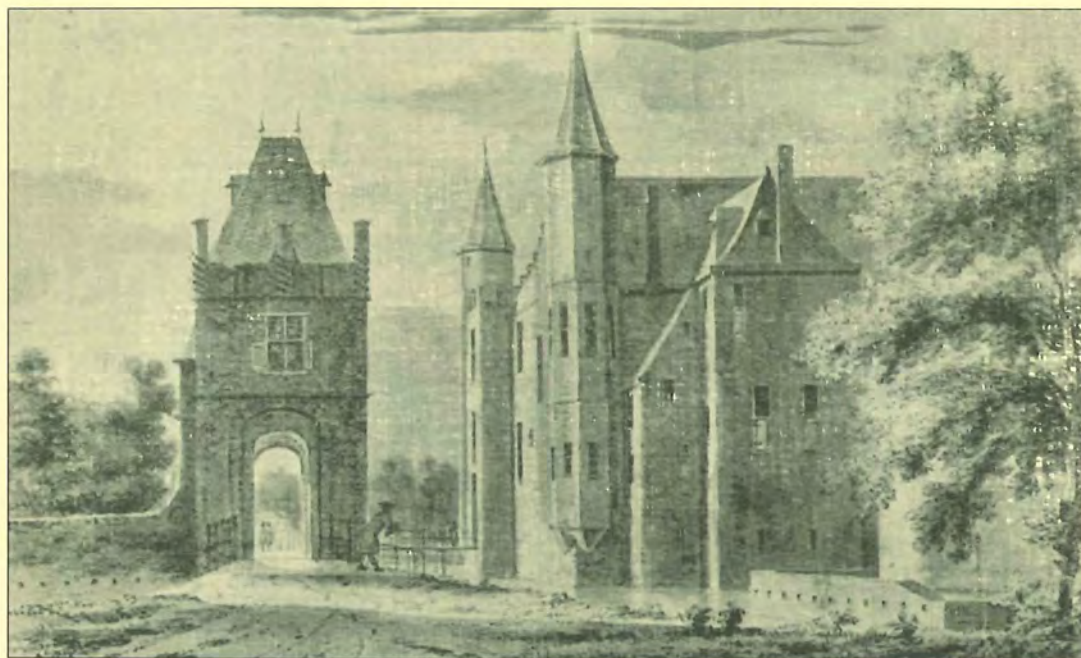

Historische Kring Maarssen

32e Jaargang no. 2, mei 2005

CAFE-RESTAURANT

**„GEESBERGE”
aan de Vecht**

MAARSSSEN

voor al
uw bruiloften en partijen

Michel en Cokky Heinsius
Zandpad 23 - Maarssen
Telefoon: 0346-561435

RADIO - T.V.

ELECTR. HUISHOUDELIJK

+ VOORDEEL + VAKMANSCHAP

+ KWIEKE SERVICE

radio en t.v. speciaalzaak

elektron

Nassastraat 9-11,
3601 BA Maarssen
telefoon: 0346-562081

Koetsveld Assurantiën

- * PENSIOENEN
- * HYPOTHEKEN
- * BELEGGEN
- * FINANCIERINGEN
- * LEASEN

Raadhuisstraat 15
3603 AV Maarssen

Telefoon: 0346-561 680/567 757
Telefax: 0346-560 869
Onderdeel van Nico Koetsveld Beheer BV

b o d y f a s h i o n

beenmode lingerie badkleding

Langegracht 55 ☎ 0346 575343 3601 AK Maarssen

HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en Omstreken onder nummer 301763120000.

Bestuur: B. Visschedijk, voorzitter, Mevr. M. Tijhuis, secretaris, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 0346-575222, Mevr. A. Wolters-Dekkers, penningmeester, J.H.W. van Bommel, H. Blaauw, Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema, Mevr. H. Pouderoyen, B. de Ruiter, W. Klever en A. de Zwart.

Lid van verdienste: drs. W. Smits (10-02-94), C.W.P. Bloemendaal (27-02-03).

Erelid: N. van Tricht (10-02-94), Mevr. G.M. Willekes-van Putten (24-02-2000), J.H. Sagel (22-02-2001), B. de Ruiter (21-02-2002).

Redactie: B. de Ruiter, Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema.

Redactie-adres: Mozartlaan 5, 3603 BD Maarssen, tel.: 0346-565471.

Lidmaatschap: Het lidmaatschap kost € 12 per jaar. Opzeggen kan alleen vóór het einde van het kalenderjaar. De lidmaatschapsbijdrage dient te worden voldaan d.m.v. de acceptgirokaart (maart/april). Voor meer informatie en aanmelden als lid van de Kring kunt u contact opnemen met Mevr. A. Wolters-Dekkers, Mozartlaan 12, 3603 BH Maarssen, tel.0346-579940. Eventuele stortingen op ons giro nummer 2907376, t.n.v. **penningmeester Historische Kring Maarssen.**

Werkgroep archief/bibliotheek: H. Pouderoyen, Fazantenkamp 576, 3607 DG Maarssen, tel.: 0346-569133.

Verkoop losse nummers: B. de Ruiter, Nic. Maesstraat 6, 3601 DR Maarssen, tel.: 0346-563599.
ISSN: 1384-0967

32e Jaargang no. 2, mei 2005

Verschijnt 4 x per jaar

Kringnieuws

Expositie in Maria Dommer vanaf 5 mei 2005

In het kader van de reeks exposities die het Museum Maarssen en de Historische Kring Maarssen gezamenlijk organiseren in de Maarssense zorgcentra zal op 5 mei a.s. de expositie in zorgcentrum Maria Dommer worden geopend. Deze tentoonstelling loopt tot en met juli 2005. Uiteraard wordt in verband met de viering van zestig jaar bevrijding aandacht daaraan besteed. Niet alleen foto's van mei 1945, ook allerlei andere voorwerpen zijn te zien die verband houden met de bezetting en de bevrijding. Bon- en stamkaarten, verordeningen van de bezetter, ondergrondse illegale uitgaven, tijdschriften van pal na de bevrijding en allerlei andere spullen worden tentoongesteld. U bent elke dag welkom om alles te bekijken. In het najaar gaan we verder met de volgende expositie, met weer geheel andere zaken, in de Merenhoef.

Tweehonderd jaar geleden overleed Belle van Zuylen

Van 1740 tot 1805 leefde de beroemde schrijfster Isabella Agneta Elisabeth van Tuyll van Serooskerken, waarvan de eerste 31 jaar op Slot Zuylen. Toen ze als tienjarige met haar gouvernante in Zwitserland verbleef vonden de kinderen daar haar naam veel te lastig. Het werd Belle van Zuylen en onder die naam heeft ze later veel gepubliceerd. Veel is ook nu nog heel leesbaar, en nog te krijgen ook in een Nederlandse vertaling, uitgegeven bij Van Oorschot.

Uiteraard wordt op Slot Zuylen dit jaar aandacht besteed aan dit jubileum. Er is een Bellewandeling in de tuin van het slot. U staat dan stil, aan de hand van een leidraad, bij allerlei momenten in het leven van Belle. Vaak is dat aan concrete tuinzaken gerelateerd, want Belle was een tuin- en natuurliefhebster.

In de rondleidingen wordt, meer dan anders, aangegeven welke relatie bepaalde kamers en voorwerpen hebben met Madame de Charrière. Zo wordt Belle doorgaans genoemd in Franstalige publicaties, naar de man met wie ze trouwde in 1771.

In dit Bellejaar worden op 17 en 18 juni en op 18, 19 en 20 november een aantal theaterproducties rond Belle georganiseerd. Informatie daarover vindt u op www.belletheater.nl.

Actie restauratie hek Doornburgh

Elders in dit blad vindt u een oproep om bij te dragen als donateur ten behoeve van de restauratie van het befaamde hek van Doornburgh. Het hek is nu bij de smid, maar zal binnenkort weer voor iedereen zichtbaar langs de Vecht pronken. De Dr. R. van Luttervelt Restauratiestichting heeft de restauratie begeleid en al voor het grootste deel van de benodigde gelden gezorgd. De Historische Kring Maarssen is betrokken bij het bijeen brengen van het laatste benodigde bedrag. Betalen kan door overmaken, maar op de jaarmarkt van 4 juni 2005 kunt u ook contant betalen bij onze kraam. U krijgt ter plaatse een bewijs van betaling.

Nagekomen bericht

Bij het ter perse gaan van dit blad bereikte ons het bericht dat onze voorzitter Benno Visschedijk, ter gelegenheid van Koninginnedag, een Koninklijke Onderscheiding heeft gekregen. Wij feliciteren hem van harte! In ons volgende nummer leest u hierover meer.

Wie heeft informatie over Cromwijck?

Vorig jaar zijn er op Cromwijck nieuwe bewoners gekomen. Zij zijn bezig met het verzamelen van gegevens over het pand, over de historie en de bewoners. Ook de tuin heeft hun belangstelling, daarover is tot nu toe niet veel bekend. Zijn er onder onze lezers mensen die informatie hebben over Cromwijck, vooral over de twintigste eeuw? Het kan gaan over het huis of over de FAM-stofzuigerfabriek, de kapokfabriek, de situatie tijdens de oorlog en de brand in 1934. Weet u iets over de (vroegere) tuinaanleg? Mondelinge of schriftelijke informatie, kopieën van stukken, anekdotes, alles is welkom. Het mag naar de Historische Kring Maarssen, maar ook rechtstreeks naar de bewoners, Mw. M. Lambrechts, Zandpad 42, 3601 NA Maarssen. Telefoon 0346-283480.

Vernieuwde website Historische Kring Maarssen

Al enkele jaren heeft de Kring haar eigen website, waarin niet alleen de historie van Maarssen wordt beschreven. Ook de belangrijkste monumenten van onze gemeente, wandel- en fietsroutes in dorp en omgeving en andere gegevens zijn er te vinden. Uiteraard vindt u ook informatie over de vereniging en over de activiteiten, over de verkrijgbaarheid van periodieken en andere artikelen en links naar andere interessante websites. Sinds kort is onze website geheel vernieuwd: u bent welkom. Mist u er iets aan? Kan het beter? Meld het ons!

Bibliotheek

Onze bibliotheek is geopend van 9 tot 11 uur op dinsdagochtend. Belt u altijd even als u wilt langskomen!

Het nummer van de bibliotheek is 0346-554440. Als u geen gehoor krijgt kunt u ook bellen voor een afspraak met een van de bestuursleden.

Schenken

Dhr De Jong van de Rembrandtsingel 47 heeft spullen uit de oorlogsjaren ter beschikking gesteld. Van dhr C.J. van Bart ontving de Kring een aantal dia's, gemaakt op de Noordelijke Rondweg in december 1982 van het opstellen en het vertrek van een convoi vrachtwagens met voedsel en hulpgoederen voor Polen. Mevr. C. van Manen gaf een afdruk van een oude foto van haar grootmoeder met Utrechtse muts. De heer J. Veenstra schonk drie afleveringen van het personeelsblad van de A.C.F. en een flink aantal dia's van het productieproces in de Kininefabriek in de jaren zestig. Hans van Bommel gaf enkele afleveringen van de Magneet uit 1960 en 1961.

Wij zijn alle gevers uitermate dankbaar dat zij aan ons gedacht hebben en wij hopen dat velen hun

voorbeeld zullen volgen, zodat er genoeg voor het nageslacht bewaard kan blijven.

Website HKM

U kunt onze website vinden onder www.historischekringmaarsssen.nl.

Ria Tijhuis, secretaris

Kring Kroniek

Een nieuwe redactie

Zoals u heeft kunnen lezen in de vorige periodiek gaat Marja Hatzmann over enige tijd verhuizen naar Amsterdam. Het is de bedoeling dat wij, Netty Bertens en Immetje de Jong, dan de redactie van dit blad gaan overnemen. Voorlopig werken we nog met Marja samen; in de loop van het jaar hopen we op eigen benen te kunnen staan. We willen ons hierbij graag aan u voorstellen.

Ik ben **Immetje de Jong**. Ik kom oorspronkelijk niet uit Maarssen. In 1973 kwam ik met man en twee dochters vanuit Amsterdam naar Maarssen-dorp. Inmiddels woon ik hier al zo lang dat ik me zeer verbonden voel met het dorp. Vanaf 1975 heb ik gewerkt in de kinderopvang in Maarssen en heb daardoor vele Maarssenaren leren kennen. Ook ben ik als vrijwilliger betrokken geweest bij SCC 't Zand. Ik heb daar vanaf de start tot aan de overname door Peter Termohlen en Leila Jacobs, gewerkt bij het theater. Omdat ik sinds enkele maanden met de OBU (soort VUT) ben, heb ik meer tijd tot mijn beschikking. Van Arie de Zwart hoorde ik dat Marja Hatzmann een vervanger

Immetje en Netty

voor de redactie van de periodiek zocht. Ik heb toen aangegeven dat het mij wel leuk leek om daar aan mee te werken. Zo is het balletje gaan rollen. Het voorstel van Benno Visschedijk om dit samen met Netty Bertens te gaan doen heb ik met enthousiasme begroet. Ik ken Netty al vanaf het moment dat zij bij 't Zand kwam werken. Ik verheug me op onze samenwerking.

Netty Bertens is mijn naam en ik woon al bijna dertig jaar met mijn man Frank met veel plezier in Maarssen. Mijn verblijf in het mooie Vechtdorp duurt dus al langer dan dat ik woonde in het Brabantse, waar ik toch geboren en getogen ben. Ook ik heb voorheen nog 3,5 jaar in Amsterdam (zuidoost) gewoond, maar onze drie zoons zijn allemaal hier geboren en zij zijn dus *echte* Maarssenaren. In 1990 ging ik in het Sociaal Cultureel Centrum 't Zand werken, totdat dit (helaas voor mij) werd geprivatiseerd. Ik verloor daardoor een heel leuke veelzijdige baan, maar gelukkig zijn er nog fijne contacten met een aantal vrijwilligers en oud-collega's gebleven, zo ook met Immetje de Jong. Wij werkten toen o.a. samen aan de theatergids. Ook de samenwerking met Benno Visschedijk en Arie de

Zwart is altijd zeer plezierig geweest en toen mij dan ook gevraagd werd om zitting te nemen in de redactie van het Periodiek van de HKM hoefde ik niet lang te twijfelen. Naast mijn werk momenteel als secretaresse in de gehandicaptenzorg vond ik dat ik nog wel wat uurtjes over had om wat bij te dragen aan deze boeiende Historische Kring.

De jaarlijkse Algemene Ledenvergadering

Op 24 februari 2005 hield de Kring haar ledenvergadering. Zie voor een verslag elders in dit periodiek. Zoals bekend hebben we het voorlezen van het verslag tijdens de vergadering afgeschaft, het verslag wordt nu op een andere manier onder de leden verspreid, onder meer door opname ervan in het periodiek.

Na de pauze werd door Hans van Bommel en Benno Visschedijk een leuke lezing gehouden over de ontwikkeling van Maarssen, aan de hand van dia's. Daarbij kwamen vooral luchtfoto's van Maarssen aan bod en een aantal oude kaarten, die door Pjotr Hatzmann op dia waren gezet. Als toegift werden wat dia's vertoond van een ballonvaart over Maarssen en van een hulpactie voor Polen, uit het begin van de tachtiger jaren. Dezelfde diavoorstelling is intussen met succes vertoond in Snavelenburg en in Maria Dommer.

Lezing van Prof. Ottenheim over Huydecoper en Vingboons

Op 29 maart hield hoogleraar geschiedenis van de bouwkunst K.A. Ottenheim een lezing over de befaamde zeventiende-eeuwse architect Philips Vingboons en diens relatie met Joan Huydecoper, de eigenaar van Goudestein. Hier was een uitgesproken deskundige aan het woord, die met gedrevenheid en humor een verhaal hield met dia's voor bijna honderd belangstellenden.

Geslaagde boeken- en verzamelmarkt in Bisonspoor

Op zaterdag 2 april 2005 hield de Kring haar jaarlijkse boekenmarkt in winkelcentrum Bisonspoor in Maarssenbroek. Behalve boeken waren er ook munten, postzegels en ansichtkaarten te koop. Op al deze gebieden werden gratis taxaties uitgevoerd door deskundigen. Bovendien was er een deskundige op kunstgebied, die weer veel kreeg aangeboden, waaronder enkele schilderijen met een waarde van enkele duizenden euro's. Ondanks het mooie weer was er toch een redelijke belangstelling. Als u nog een hoeveelheid overvloedige boeken hebt liggen, kunt u ze aan de Kring schenken. Wij verkopen ze dan. U kunt ook een kraam huren, eventueel samen met anderen, om zelf te verkopen. Meld u aan bij de Historische Kring Maarssen voor de markt op de eerste zaterdag in april 2006

Van de redactie

Het overnemen van artikelen zonder toestemming van de redactie is verboden.

De inhoud van de artikelen is voor de verantwoording van de auteur.

U kunt kopij voor het volgende nummer inleveren vóór 15 juni 2005.

Let op!

Het redactieadres voor het nieuwe periodiek nr.3/2005 is als volgt gewijzigd:

Netty Bertens, Hondiusstraat 68, 3602 PJ Maarssen, tel. 0346 564696, Netty@bertens.doge.nl

Immetje de Jong, Albardastraat 2a, 3601 BN Maarssen, tel. 0346 561079, jongzjip@wxs.nl

De geschiedenis van het Huys op Diependael

slot

In dit deel wordt een afpersingszaak beschreven waar de laatste eigenaar van het huis Diependaal mee te maken krijgt. Verder is in dit artikel een tekening opgenomen van de vermoedelijke indeling op de buitenplaats Diependaal. En als afsluiting van de reeks artikelen wordt samengevat hetgeen nu bekend is over deze buitenplaats.

Criminaliteit in 1815 op de Diependaalsedijk.

De Engelse oorlog van 1780–1784 en de Franse tijd van 1795–1813 hebben er voor een belangrijk deel toe geleid dat in het eens zo rijke Nederland de verarming in brede kring duidelijk merkbaar was. Door het verlies van Napoleon in het najaar van 1813 ontstond er bovendien een verwarrende tijd wat betreft het overheidsgezag. Dick Dekker¹ schreef over die periode onder meer het volgende: *'Inderdaad, 1814 was, niet alleen voor Maarssen, een jaar van proclamaties, bid- en feestdagen, maar ook van gedwongen loting en desertie, Russische en Pruisische troepen, gedwongen levering van paarden, voedsel, wapens en pramen, kortom het jaar dat ons van de Fransen verlostte, maar ook het jaar van verwarring en verandering ...'* Toen tijdens het Wiener Congres² Nederland en België verenigd werden en Willem I koning werd, ontstond hoop op verbetering. Maar de toestand van malaise van de laatste jaren was daarna zeker nog niet overwonnen. Er was kennelijk een verband tussen de geschetste maatschappelijke situatie en de toename van criminaliteit. Het was zo onveilig, zeker op het platteland, dat er al in 1814 een ordedienst werd opgericht, de Landstorm genaamd. Alle mannen tot 50 jaar moesten zich daarvoor op 2 februari 1814 laten inschrijven. Waarschijnlijk door slecht functioneren van de Landstorm werd deze in het najaar van 1814 weer opgeheven. aloude nachtwachtdienst werd, hier en daar versterkt, in ere hersteld. Maar deze kon niet voorkomen dat Maarssen in 1815 enkele malen met een geval van ernstige criminaliteit te maken kreeg. Eén ervan betrof een geval van brutale afpersing waar de eigenaar/bewoner van het huis Diependaal, Jasper van den Helm, in het najaar van 1815 mee te maken kreeg. Hij had die avond zes heren op bezoek. Omstreeks halfnegen werd er aan de voordeur een brief afgegeven. Het bleek een

dreigbrief te zijn. Van dit voorval en wat volgde werd een proces-verbaal opgemaakt dat onder meer het volgende vermeldt: *'Op heden den Negentien November des Jaars Agtien Honderd Vijftien, des avonds tusschen agt en negen uren, wij Burgemeester van Tienhoven³, benevens De Heeren Pieter Graafland Pieterszoon, Alexander Jan Augustus van Westerholt, Jan Elias Huydecoper en Johannes Lastdrager, gelijk ook den Notaris Frederik Hendrik van den Helm, inwonende bij den ondergenoemde Notaris Jasper van den Helm in mijne Gemeente, Wijk, Nieuwmaarseveen op Diependaal, wierd bij zijn Ed. aangescheld en door beide meiden opengedaan, wanneer door een onbekend Persoon, wierd overgegeven een Brief, zeggende geen Port daarvoor te behoeven, en verder goede avond zeide, ziende zij meiden als toen bij het Hek nog een tweede Persoon staan....'* Notaris Jasper van den Helm las de brief. *'.... dewelke na leezing aan mij en de verdere Heeren overgaf en een order inhield over de somma van Een Duizend Gulden in contanten, oftewel zooveel geld als zijn Ed. had en de rest aan Goud, Zilver, en andere bijouteriën binnen een kwartier uurs op een Zeekere plaats voor Marienhof naast Diependaal op de weg te leggen ...'* In de dreigbrief staat over deze plaats: *'....voor de twee groote houten deuren van Marienhof ter linker zijde van uw plaats....'*

In de brief stond verder onder meer, dat het huis omsingeld was door een gewapende bende en dat hij niet kon instaan voor het leven van diegenen die zich buiten het huis waagden, uitgezonderd de persoon die het geld op de voorgestelde plaats moest brengen. Ook werd gedreigd met brandstichting op de buitenplaats als niet aan de eis voldaan werd.

De tijd tussen acht en negen uur in de avond, was door de bedreiger handig gekozen want de nachtwachten begonnen vaak hun rondes pas

Afb. 1. Het begin van de dreigbrief.

om tien uur. Na lezing van de brief spoedden de zeven heren en een knecht van Jasper van den Helm zich naar buiten en arresteerden bij het hek van Diependaal de twee mannen. Op last van de Officier bij de Rechtbank van Eerste Aanleg, zitting houdende in Utrecht, werd het hiervoor al gedeeltelijk aangehaalde proces-verbaal van het verhoor gemaakt. Daarmee werd één van de op Diependaal aanwezige heren belast. Het was Willem Huydecoper, in die tijd burgemeester van Tienhoven en Maarsseveen. Maarsseveen bestond uit Oud- en Nieuw-Maarsseveen. Het huis Diependaal stond in Nieuw-Maarsseveen. Dus was Willem Huydecoper de aangewezen persoon. Het proces-verbaal moest snel gemaakt worden, want de Officier verzocht het hem 'zo schielijk mogelijk te geworden, ja indien het kan met bringer dezies mee te geven'.

Bij het verhoor zei de ene man Pedro Salis te heten en uit Spanje te komen. De andere beweerde Jacobus van Koetsveld te zijn; geboren te Delft, waar zijn vader advocaat en notaris was geweest. Volgens de dienstboden overhandigde Pedro de brief en de gestalte van Jacobus werd herkend als die van de man bij het hek. Zij verklaarden onderweg te zijn van Utrecht naar Breukelen om daar de nachtschuit naar Amsterdam te nemen. Van de brief beweerden zij niets af te weten. Jacobus zei verder nog dat hij luitenant was bij het tiende 'Bataillon Landmilite'. In het café de Vergulden Wagen⁴ van Gijsbert Blommesteijn bleek hij een dag eerder gezegd te hebben dat hij zeekapitein was op weg naar de koloniën, maar dat hij nog moest wachten op het uitvaren van de schepen. Het proces-verbaal vermeldt nog meer tegenstrijdige en dubieuze

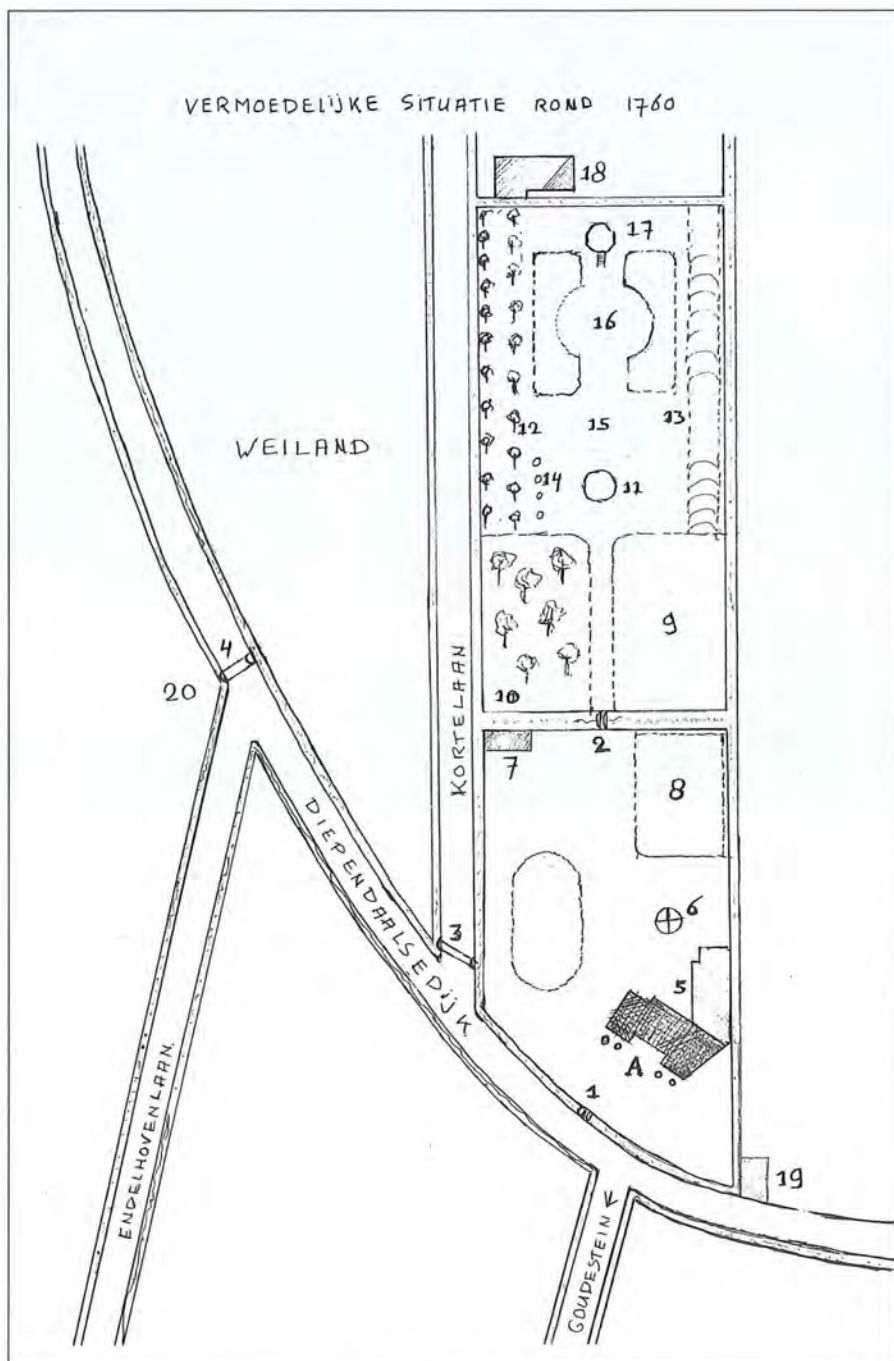
verklaringen. Het voert te ver daar nu op in te gaan. Het is wat teleurstellend dat we niet weten hoe deze geschiedenis is afgelopen.

Dat een brief met deze inhoud bij het huis Diependaal werd afgegeven bewijst nog eens dat het om een aanzienlijk huis ging, van een welgestelde eigenaar. Verder wordt door de vermelde gebeurtenis duidelijk dat Jasper van den Helm het huis niet alleen als zomerverblijf gebruikte. Dat gold waarschijnlijk ook voor een aantal van zijn voorgangers. Bekend is dat Lucretia van Schoonhoven haar 'hofdigt' van 1759 schreef in het huis Diependaal in de maand februari.

SAMENVATTING VAN GEGEVENS OVER DE BUITENPLAATS EN OMGEVING

Tegenover het huis Diependaal was tot het begin van de 19e eeuw de oprijlaan van Goudestein⁵. De bermen van alle wegen in het gebied waren beplant met beuken, eiken of iepen. Waarschijnlijk daardoor wordt de Diependaalsedijk in sommige stukken ook aangegeven als 'De laen'. In een akte van 1675 wordt de dijk Wagenweg genoemd⁶. Al bij de indeling van het gebied rond 1625 worden de kavels omgeven door sloten en de bermen beplant met bomen.

Het huis werd zeer waarschijnlijk gebouwd tussen 1650 en 1655. De bouwheer was Joan Huydecoper I. Het is zo goed als zeker het sluitstuk geweest in die periode van de bouwactiviteiten tussen de Diependaalsedijk en de Driehoekslaen. We weten niet of het uiterlijk van het huis later is veranderd. De bijgebouwen achter het huis zijn op de kaart van 1660 nog niet aangegeven. De brug, die de verbinding vormde tussen de buitenplaats en de Diependaalsedijk, lag niet

Afb. 2. A.hoofdgebouw, 1 t/m 4 bruggen, 5. bijgebouwen, 6.hooiberg, 7.schuitenhuis, 8. diergaarde, 9.moestuin, 10.boomgaard, 11.'t Hogehuis (theekoepel), 12.iepenlaan, 13.berceau, 14.bijenkorven, 15.bloementuin, 16.palmparterre, 17.bergje, 18.Petershage (kleine buitenplaats), 19.tuinmanswoning Marienhof, 20.diergaarde Vechtoever. Tekening: Hans van Bemmél

Afb. 3. Het huis Diependaal stond juist voorbij de laatste woning van de foto. Het bedrag dat de bedriegers eisten, moest voor de deur van Marienhof worden neergelegd. Dat is op de afbeelding ongeveer 10 meter achter de wandelaar.

midden voor het huis, maar iets meer naar rechts (afb. 3). Dit is waarschijnlijk gedaan, omdat de brug ook diende als 'werk'brug voor de boerderij achter het huis. Aan drie zijden van het huis stonden tuinbeelden en vazen. Aan de achterzijde was rond 1760 een klok. Het was een zeer ruim huis met tenslotte in het begin van de negentiende eeuw een groot grondgebied. Waarschijnlijk daardoor lukte het niet in 1824 de buitenplaats in zijn geheel te verkopen. In de verkoopadvertentie werd het huis toen omschreven als *'royale Heren Huizinge voorzien van 16 zoo Boven- als Benedenkamers, keuken, kelder, zolder en andere vereischters.'* Over de inrichting weten we slechts dat een aantal kamers voorzien was van behangsels en schilderijen boven de schoorstenen en deuren. Er is niets bekend over de voorstellingen en de maker(s). Er is geen afbeelding van het huis bekend. De grondvorm is globaal bekend (zie afb. 2). Hoewel er niet zoveel gege-

vens over bestaan, staat vrijwel vast dat er vanaf het begin een boerderij op de buitenplaats is geweest. Tot de buitenplaats behoorden bij de verkoop in 1824 zeven daggelderswoningen en een tuinmanshuis. Het is niet bekend waar dat laatste heeft gestaan. De daggelderswoningen stonden aan beide zijden van de Kortelaan waar de versmalling is bij huisnummer 22. Verder waren er nog de volgende bijgebouwen: een ruim koetshuis, stalling voor tien paarden, koestal, hooiberg, schuren, speel- en schuithuis en dan nog perziken- en druivenkassen, broeibakken en kribben (zie afb. 2). De oorspronkelijke grootte van het grondgebied, volgens de verkoopakte van 3 april 1661, is ongeveer twee morgen⁷. Gerard Tack kocht toen het geheel van Joan Huydecoper. Waarschijnlijk is kort daarna, ten behoeve van de boerderij, meer grond gekocht aan de overzijde van de Kortelaan en aan de overzijde van de Driehoekslaan. In het voor-

jaar van 1763 werd er nog een stuk grond gekocht. Het was gelegen aan de overkant van de Diependaalsedijk en werd 't Geertjen genoemd. Uit een tekening van de situatie in 1750 van de buitenplaats Goudestein blijkt dat het genoemde grondgebied lag tussen de toenmalige oprijlaan van Goudestein en de buitenplaatsen Endelhoven en Cruydenborg⁶. In 1763 is het totale grondgebied van Diependaal dertien morgen groot. Kort daarna werd het nog groter want voor 1771 werden Petershagen en Vierhoven bij de buitenplaats gevoegd. Toen het huis Swanenhoff aan de Klokjeslaan in de eerste jaren na 1810 werd afgebroken kocht Jasper van den Helm het bijbehorende grondgebied en verbond dat door de bouw van twee bruggen met zijn Diependaal, zodat er rondwandelingen gemaakt konden worden.

De buitenplaats was fraai aangelegd met een grote moestuin, een speelhuis of hoge kamer, bloementuin met bijenhuis, boomgaarden, iepenlaan, berceau van jonge lindebomen, een palmparterre met bergje. Het geheel was omgeven door sloten. Een dwarssloot parallel aan de huidige Royaardslaan, maar iets verder van de Diependaalsedijk af, scheidde het gedeelte van het huis, de bijgebouwen en de diergaarde van het stuk met boomgaarden en de tuin. Een wat verhoogd bruggetje zorgde voor de verbinding. Oorspronkelijk liep de toen enigszins s-vormige dwarssloot dichterbij het huis. Toen na 1661 de

buitenplaats ontwikkeld werd, is iets verder van het huis de andere rechte dwarssloot gegraven. Er moest achter het huis meer ruimte komen voor bijgebouwen, maar een sloot moest er blijven vanwege het recht op doorvaart voor de bewoners van de Klokjeslaan.

Tot slot nog het volgende. De hoop om ooit meer over het huis te weten te komen, hoeft nog niet te worden opgegeven. Er zijn nog enkele mogelijke bronnen. Het is weliswaar heel jammer dat er geen archeologisch onderzoek heeft plaats gevonden bij de bouw van de huidige huizen ter plaatse. Het huis Diependaal was echter zo groot dat een deel van de fundamenteën nog aanwezig zou kunnen zijn onder de straat en het plantsoentje. Een volgende kans is onderzoek in familiearchieven van eigenaren van Diependaal. Vooral het archief van de familie Van den Helm lijkt in dit verband interessant.

Aan het einde van de zeventiende eeuw maakte de op Hogevecht wonende amateur-tekenaar Rutgers een schetsboekje met ongeveer 100 tekeningen. Op enkele tekeningen staan huizen die we niet thuis kunnen brengen. Er bestaat enige hoop dat in samenhang met mogelijke nieuwe gegevens over het huis één van die tekeningen geduid kan worden als een afbeelding van het huis Diependaal.

Hans van Bommel en Arie de Zwart

Bronnen:

Huydecooperarchief inv. nr. 700, HUA
Periodiek HKM. jaargang 3, nr. 3
Diverse andere periodieken HKM.

Noten:

1. Het was me het jaartje wel, 1814. Dick Dekker Periodiek H.K.M. jaargang 5, nr. 3.
2. De van september 1814 tot 9 juni 1815 gehouden conferentie van de landen die aan de oorlog tegen Napoleon hadden deelgenomen.
3. Willem Huydecoper.
4. Op de hoek van de Kaatsbaan en Diependaalsedijk, waar nu de winkel van De Graaff is.
5. Deze werd verlegd in de richting van de Klokjeslaan toen een deel van het grondgebied van Elsenburgh na 1812 bij Goudestein werd gevoegd (periodiek jaargang 31, nr. 3, blz. 87).
6. Tot de ingebruikname van de Amsterdamse Straatweg in 1812 vormde de Diependaalsedijk een onderdeel van één van de twee hoofdwegen (aan beide zijden van de Vecht) tussen Utrecht en Amsterdam. Mogelijk daarom de naam Wagenweg.
7. Een morgen is 0,828 hectare.
8. Het Gemeentelijk Administratie Kantoor staat gedeeltelijk op het toenmalige Geertjen.

Dorpsgenoten in oorlogstijd

deel 5

De lange vingers van Miep

Waar we gaan zitten... aan de ronde eetkamertafel, want dat praat toch veel prettiger, is het niet? In de grote, wat olijk kijkende, ogen achter brilleglazen valt te lezen dat een ontkenning, als die er al zou zijn, niet verwacht wordt. De daad bij het woord voegend, gaat ze zitten. Resoluut, in woord en daad. Mevrouw M. Schoonhein-Donkers ten voeten uit.

Een wel heel kwieke vrouw van eenennegentig jaar. Eenennegentig-en-een-half, verbetert ze zichzelf. Over een paar maanden hoop ik tweeënnegentig te worden, een glimlach en een blik van voldoening. Ze kan terugkijken op een werkzaam en zinvol leven, waarin muziek en zang het hoofdthema waren. Veertig jaar dirigent van het dameskoor geweest... herhaalt ze, meer voor zichzelf. Toch iets van teleurstelling dat dit een voorbij leven is...? Ach, ja... en dan... oh nee, ik zou het niet meer kunnen en ook niet meer willen. Bescheiden verhaalt ze over de huldiging in de parochiekerk. Hoe de pastoor haar het ereteken opspeldde. Pro Ecclesia et Pontifice. Het had niet gehoeven... besluit ze. Op de piano een zwart-wit foto als herinnering.

Een potje thee boven een lichtje. Ach, ik vergeet helemaal in te schenken. Stevige handen zijn reddend bezig. En dan...het onderwerp zelf bij de kop nemend... een interview over de oorlog...dat is lang geleden.... Op tafel ligt een deeltje van de Zwarte Beertjesreeks. 'De Duitse tijd' is de titel. Maar een geheugen oprisssertje heeft Miep (het hele dorp noemt me Miep) niet nodig. Met weinig vragen gaat een lade vol herinneringen open. Meer en minder beladen en ingekleurde beelden komen boven. De ronde tafel dient de ellebogen tot steun. Handen bewegen alsof ze de maat aangeven in haar eigen muziekstuk. Natuurlijk zijn er de moeilijke passages, met veel zwarte noten in de lage registers. Toch is het, om in haar terminologie te blijven, continuo en vivace. Het verhaal onder meer van haar lange vingers...

In april 1942 kwam ik hier wonen, ja, in dit huis. Nog steeds de Maarsseveense Vaart, alleen het nummer is een paar maal gewijzigd'. Mijn man, Wim Schoonhein (1908-1995) en ik waren beiden lid van hetzelfde kerkkoor in Utrecht, zo is het begonnen. Maarssen kende ik helemaal niet. Op het klokgelui afgaand, kwam ik in de katholieke kerk. Een zuster van de Maria-congregatie leidde een koortje. Mag ik meezingen, vroeg ik. Zo begon mijn 'carriere' in het dameskoor.

Ja, ik was veertig jaar dirigent. Maar we gaan nu over de oorlogsjaren praten...

Wim werkte bij de PUEM² als meteropnemer. Heel Maarssen en omgeving was zijn rayon. Ah, de meneer van het licht... zo werd hij begroet. Maandelijks ging hij bij de mensen langs. Een geldtas die, aan het eind van de dag, goed gevuld was. Nee, hij is nooit overvallen, goddank. Voor alle zekerheid had hij een stuk van een loden pijp bij zich. Bij de mensen die in het krijt stonden, ging hij een dag later weer langs. In rijpende gevallen moest hij de stroom afsluiten...een pijnlijke zaak. Maar goed, de tij-

den veranderden. In juni 1943 kwam mijn broer Jan uit Utrecht bij ons onderduiken. Het jaar daarop kwam mijn broer Frans ook en aan het eind van de oorlog kwamen mijn ouders er ook nog bij, een huis vol. Ondertussen was ik zwanger geraakt. Eind november 1944 was ik uitgerekend, zal ik maar zeggen. Fijn natuurlijk, maar het waren spannende dagen en een eerste baby is toch al spannend. Miep kijkt en verwacht een instemmend knikken, wat gebeurt.

Door Ab Degen, politie-agent en leider van de Maarssense ondergrondse was mijn man gevraagd om mee te helpen. Natuurlijk, we waren zeer vaderlandslievend. In onze familie- en vriendenkring was niemand bij de NSB³. Wim was nodig in verband met zijn kennis van electriciteit. Bij droppings kwam Engelse zendapparatuur naar beneden, waarvan Wim de batterijen moest verwisselen en een en ander passend moest maken voor wat we hier gewoon waren te gebruiken. Ik weet nog - Miep houdt even haar adem in - ik weet nog, het was eind oktober 1944. Ik liep met een dikke buik en zat in de kamer te wachten tot

Afb. 1. De Maarsseveensevaart, een ansichtkaart van Drukkerij Schuileman te Maarsssen. Het pand Maarsseveensevaart nummer 1 bestaat niet meer, er staat nu nieuwbouw op die plek. De Maarsseveensevaart begon op de kaart bij de Thorbeckelaan en zelfs het eerste huis aan de Tuinbouwweg is nog te zien.

Wim terug kwam. Hij was mee met Degen en anderen. Een dropping in de buurt van het fort Herenweg, achter het zwembad van Van Ede. Mijn broer Frans was er ook bij. Met lichtbatterijen was een terreintje gemarkeerd. Iedereen lag in dekking te wachten. Het ging goed, gelukkig. Wat was ik blij toen hij weer thuis kwam. Oh, oh... Nee, geen rozenkrans gebeden, zo was ik niet. Wel een kaars voor Maria, dat zei me meer. Zo waren er meer spannende momenten. Een razzia op een zondagmorgen. Ik had net de tafel gedekt voor vier personen, toen de Duitsers binnenvielen. Sind hier Männer...? Ik voelde me ijsig koud worden, keek met een schuin oog naar de tafel en dacht... nu krijgen we het! Want mijn broers waren wel naar boven gerend, maar waren nog niet in hun schuilplek. Dat was een ruimte boven de schuifdeuren, die vanuit de slaapkamer was te bereiken. Wim zei zoiets van nee. Hij liet zijn Ausweiss zien, want door zijn werk was hij vrijgesteld van de verplichte tewerkstelling in Duitsland. Daar namen de Moffen genoeg mee. Wat een opluchting. Ik had er een harde buik van gekregen, maar die werd al gauw weer wat soepeler.

Een paar maanden later, mijn zoon Ben zat in de box, was er weer onverwacht een controle. *Ach ein liebes Kindchen... ist er der Vater...* vroeg de soldaat, wijzend naar mijn broer Frans die in de schuurdeur stond. Zo redde blonde Ben de situatie. Miep lacht vergenoegd. Vivace!

Met een groot plakkaat '**Roodvonk, besmettelijke ziekte**' op de deur kon huiszoeking ook een tijdlang voorkomen worden. Ik had zo'n papier te pakken weten te krijgen, glundert Miep. Maar je kon het nooit lang gebruiken, dat wekte argwaan. De Duitsers waren ook niet gek.

Met twee onderduikers in huis die geen bonkaarten hadden, was het een hele toer om genoeg eten op tafel te krijgen, dat begrijp je. In die jaren was er naast ons huis een stuk tuin van hovenier Bakker, de schoonvader van buur Bijman. Ik zorgde dat de peren 'altijd' in de steeg vielen. En 's avonds kreeg ik ineens heel lange vingers en zocht in die tuin naar wat te gebruiken viel, achtergebleven groenten, spruitstelen en zo meer. Nee, dat ging ik natuurlijk niet biechten, kom nou!

Achter onze tuin hadden Wim en Peter van der Steen een tuinderij. Daar kon ik wel eens wat ex-

Afb. 2. Het persoonsbewijs van Miep Schoonheim, met links onderaan een afdruk van een van haar lange vingers.

tra's kopen. Ze waren natuurlijk verplicht een vast gedeelte van hun producten af te geven aan de bezetters, maar toch. Onze huiseigenaar was bakker Kees van Hoff van de Langegracht. Bij hem kon ik voor vijf gulden een brood kopen, soms wel twee maal per week. Als je weet dat Wim per maand achtendertig gulden verdiende en we onze vaste lasten hadden, dan is het duidelijk dat we zuinig aan moesten doen. Gelukkig hadden we wat spaargeld. Wim was in september 1939 gemobiliseerd. Met de rang van sergeant-majoor had hij een aardig salaris en dat kwam later goed van pas.

Wim mocht bij boer Maarten Breij, die in Maarssebroek woonde, iedere week een fles melk halen. Ja in een beugelfles, geloof ik. En mijn broer Frans leerde melken bij boer Van Wijk van de Maire Hofstede en kwam soms thuis met wat melk. Ieder beetje hielp. De kleine Ben is erdoor in leven gebleven. Zelf ging ik vaak met honger naar bed. In maart 1945 ben ik nog op strooptocht geweest. Mijn moeder paste op Ben. Op een fiets met houten banden en in een koffertje een stel handdoeken (nog van mijn uitzet) en ook

een paar doosjes Willem II sigaren, ging ik op pad. Ja, echte Willem II, in een blikken doosje, die had mijn vader nog. Ik ging naar Barneveld en Putten. Nergens kon ik terecht. Er was een boer die zei...wil je van mij soms sigaren, ik heb er zat... Een andere boer gaf me een bord bruine bonen. Op de rand van een waterput zat ik te smullen. Het was ellendig om met niks thuis te komen. We wisten nog niet dat we een paar maanden later bevrijd zouden worden.

Ja, honger maakt vindingrijk. Soms kreeg je naast de distributiebonnen een extra toewijzing voor aardappelen. Ik tuurde naar die bon, goed voor vijf kilo aardappelen stond erop geschreven. Met inkt in dezelfde kleur oefende ik om van die vijf vijftien te maken. Het lukte min of meer. Met die aangepaste bon naar Bolenstein waar het distributiekantoor was gevestigd. Mijn hart bonsde toen ik de toewijzing overhandigde. Zouden ze het merken?

Een kwartier later was ik thuis... op het aanrecht zette ik een zak met vijftien kilo. Gelukt!

Onze eigen tuin leverde wat aardbeien en radijs op. Gek, dat we daar niet meer van maakten.

Misschien was er geen zaaigoed te krijgen en pootaardappeltjes waren er natuurlijk ook niet. Wim heeft een aantal mensen in het dorp geholpen door te zorgen dat ze toch over elektriciteit konden blijven beschikken. De stroom was op een gegeven ogenblik voor iedereen afgesloten. Door buiten de meter om twee draadjes met elkaar te verbinden, het moesten wel bovengrondse draden zijn, was er dan toch stroom. Ik weet van bakker Willms en melkboer Ros en dokter Hoekstra. Zelf hadden we ook licht in de duisternis. Via de elektriciteitspaal vlak bij ons huis had Wim een draadje afgetapt, dat ging zo door een bovenraam naar binnen. Mijn man was wel zo dat hij al die mensen na de oorlog voor de gebruikte stroom liet betalen, logisch.

Erzatzkoffie...hou er over op...ondrinkbaar. Mijn moeder had nog wat thee. Van lievevrouwebedstro rolde Wim sigaretjes en er waren gedroogde tabaksbladeren... beter dan niks. Een keer vond ik in de kast een restant griesmeel. Met wat melk maakte ik een bord pap. Voor iedereen een traktatie...? Had ik me toch vergist. Geen gries maar Vim! Gek, zulke dingen vergeet je niet. Een volle lach gaat de kamer door. *Vim schuurt en kan niet krassen...*

Of het geloof me tot steun was. Jawel, ik zei het al, ik had iets met Maria. Maar verder via de kerk... Van pastoor Rientjes kon je niets verwachten. Die was doodsbenuwd voor de Duitsers. In zijn preken kwam nooit een onvertogen woord voor, zal ik maar zeggen. In de pastorie was geen radio, die stond bij ons. Zelfs de type-machine - nodig voor het parochieblaadje - vond hij te gevaarlijk. De twee kapelaans Vendrik en Kolk waren anders. Zij kwamen bij ons luisteren naar de Engelse zender. De radio stond in de kast naast de schuifdeuren achter wat boeken.

Nee, de vlag bleef opgeborgen. Ik werd een keer aangehouden door een agent, omdat er op het kraagje van mijn bloes oranje vakjes waren, die mocht ik niet zichtbaar dragen.

Nee, zelf heb ik geen verzetswerk gedaan. Dat was toch louter mannenwerk. Ze kwamen vaak bij elkaar bij buurman Bijman, dat weet ik. Ik was wel een keer koerierster. Met de kindervan naar Utrecht naar de Kievietdwarstraat. Kleine Ben lag boven op een rol munitiekogels en een stapeltje ondergrondse krantjes. Ik zie me nog lopen langs het kanaal. Bang, ach je deed het. Ik hield er de pas in. Andante, zoiets, Miep haalt haar schouders op. Ach..

Ja, en dan nadert de bevrijding. In de nacht van

Afb. 3. De foto van Wim op zijn persoonsbewijs.

vier op vijf mei patrouilleerden Wim en Ab Degen en ook Huisstede bij de Olifant aan de Straatweg. Er komt een echtpaar langs, dat doofstom blijkt te zijn. Wel apart, maar ze worden toch voor de zekerheid gefouilleerd. Zesduizend gulden hebben ze op zak! Doofstom? Ga eens even opzij.. zegt Ab Degen, die doet of hij iets van de grond wil pakken. Ze stappen opzij! Ze konden dus best horen! Wat was Degen kwaad. Later, op Bevrijdingsdag werden de Duitsers ontwapend in de katholieke kerk. De karabijn van mijn broer Frans was niet meer nodig. Had altijd onder zijn kussen gelegen, geladen! Ook Wim zijn stengun en die van broer Jan waren niet meer nodig. Mijn broer zei later... als er hier een bom was gevallen was half Maarssen de lucht ingegaan...Zoveel munitie lag er in de buurt verborgen. Geen bom, geen ontploffing. Eind goed al goed. Vivato moderece.

Wat me van na de oorlog het meeste is bijgebleven? De danswoede. Ja, zo noem ik het maar. Iedereen wilde dansen. Ik herinner me dat ik op de Nassastraat bij café Huibers in een grote kring stond te dansen met onder andere dokter Hoekstra, Ik zal het nooit vergeten. En dan later in Concordia. Wim was goed voor het incasseren van het geld voor de danslessen en ik was de partner van dansleraar Van Riet. Zeven uur 's avonds dansen voor jonge meisjes, van 20-21uur de gevorderden en van 21-22uur de ouderen. Tante Riek en ome Wim van Kooten, Jan en Ploon de Graaff, Jütte en zijn vrouw, bakker

Niers. Ik zie het nog voor me. Danswoede, het was een inhaalmanoeuvre na vijf lange en bange jaren. Ja, bang ook. 's Nachts bijvoorbeeld als de Messerschmidts⁵ overvlogen en de V-1's en V-2's richting Engeland en later de Engelse bommenwerpers. Echt, we lagen in bed te schudden, van de angst en van de herrie.

Het was hier, het begin van de Maarsseveen-sevaart, het oranje-buurtje. Dat voelde goed. Dat

gevoel van verbondenheid was er in de oorlog natuurlijk altijd geweest, maar met de bevrijding kon je het tonen, aan al de acht huizen een vlag met oranje wimpel. Een beetje het beeld van een dirigeerstokje met een wapperend blad muziek... Miep Schoonhein in actie.

Het slotakkoord. Driemaal fortissimo !!

Auke Hoekstra

Noten:

1. Mevr. Schoonhein is onlangs verhuisd naar zorgcentrum Maria Dommer.
2. Provinciale Urechtse Electriciteits Maatschappij.
3. Nationaal Socialistische Beweging.
4. Concordia, in de Breedstraat, de zaal waar alle katholieke feesten plaatshadden.
5. Duitse bommenwerper.

De Langegracht te Maarssen

Deel 22

Het grachtenpand uit de 19e eeuw, nummer 44, met zijn lijstgevel met brede natuurstenen band, heeft in 1995 een totale verandering ondergaan. De winkelpui van voor de Tweede Wereldoorlog is vervangen door een woonhuispui en zo teruggebracht in de oorspronkelijke staat. De eerste verbouwing vond in 1932 plaats, toen het woonhuis werd verbouwd tot winkel/woonhuis, voor Jo Schuileman, de jonge.

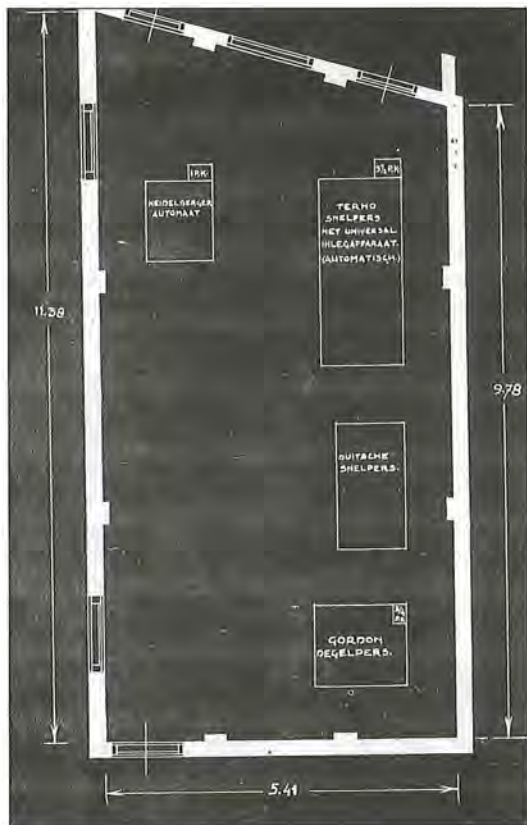
De eerste bewoner die stond ingeschreven in het bevolkingsregister 1849/50 was de joodse familie Da Costa Mozes de la Penha.

Al vóór 1848 woonde deze familie op nummer 44 of zoals het adres toen luidde 'aan de Vecht 138'. In 1848 kwam Otto Prillewitz, de apotheker, er wonen, dat duurde vijftwintig jaar. Hij werd opgevolgd door David Eekma eveneens een apotheker en in 1891 betrok de geneesheer Jan Casper Prillewitz het huis tot 1902. Na hem kwam een predikant, Klaas Bijdemast.

Dan wordt het pand in 1905 het domein van de drukkersfamilie Schuileman. Johannes Schuileman, geboren in 1869 te Utrecht, startte hier zijn drukkerij. Ruim vijftwintig jaar bleef *de oudere Jo* hier de baas. Waarschijnlijk bracht het werk van de drukkerij niet genoeg op, want er waren nogal wat inwonenden in de loop der jaren. Het waren geen eenvoudige lieden, een Ontvanger der Registratie een zekere Otto Verhagen, Willem J.M. Georges, gepensioneerd kapitein van het Oost-Indische leger een W.van der Ham, directeur van het post- en telegraafkantoor.

Afb.1. De Langegracht 44 in 1966, nog in gebruik als drukkerij en winkel.

Afb.2. Een blauwdruk van de opstelling van de electro-motoren uit 1932.

De zoon van Jo, ook een Johannes, dus ook Jo genoemd volgde zijn vader in 1932 op. Hij had al een eigen drukkerijtje op de Langegracht 2. (Nu de antiekzaak, de Vechtsche Hoec). Jonge Jo vroeg in februari 1932 aan de gemeente Maarssen vergunning voor het oprichten en in bedrijf stellen van een boek- en courantdrukkerij in het pand nummer 44. Een flinke uitbreiding met wel drie electromotoren van $\frac{3}{4}$ PK en zelfs één van $\frac{3}{4}$ PK! Deze motoren waren bestemd voor de aandrijving van de verschillende persen, die stonden opgesteld in de ruimte achter de winkel. Zie afb. 2.

In 1939 sloeg het noodlot toe. Er brak een brand uit die het pand grotendeels verwoestte. De her f. 5000,- bedroegen werden snel uitgevoerd, want men kon de 'Magneet', het plaatselijke nieuwsblad, niet lang missen.

Tot de dood van jonge Jo, in 1968, was de drukkerij van de familie Schuileman hier gevestigd.*

Schuileman's Boekhandel
 Langegracht 44 Telefoon 236 Maarssen

Nog prima kwaliteit papierwaren
 zoals alle soorten Kantoorboeken, Winkelboeken, enz.
 Nota's, Kwitanties, Rekeningen, Kasboeken, Schrijfmachine-inktilinten,
 Witte en gekleurde enveloppen, Vulpen en Vulpotloden, Schaak-
 en Damspeken, Speelkaarten, Luxe dozen Post, Lees-, Kleur- en
 Prentenboeken, Bouwplaten, enz., enz.

Steeds voorradig alle soorten KASTPAPIER, prima closetrollen,
 creperollen alle kleuren en VERDUISTERINGSPAPIER.
 Verkrijgbaar de nieuwste soorten ANSICHTKAARTEN.
PRIMA VLEGENVANGERS.

Wij leveren ook verduisteringsgordijnen van papier, in alle maten.
 Opplakvellen en Loonstaten alhier verkrijgbaar.
 Emaille naamplaatjes. STROOKARTON, groot 64x76 en 76x128 cm.

Verkrijgbaar alle soorten SCHOOLBEHOEFEN, oude
 kwaliteit, tegen billijke prijzen. Schriften vanaf 3 voor 10 ct.

● **Bestelt Uw Drukwerk bij**
Drukkerij Schuileman (nog steeds prima papier) ●

Afb.3. Een advertentie uit de Magneet, 1939.

Daarna werd het pand verkocht voor f. 19.500,-. Het werd verbouwd tot pension voor Spaanse gastarbeiders. In 1976 verdwenen de Spanjaarden en zij werden door Turken opgevolgd. Deze gastarbeiders van het eerste uur werkten bij Bredero Beton B.V. de toenmalige eigenaar van het huis nummer 44.

Op 1 februari 1995, zie afb.4., werden Jaap Versteegh en Joke van Veen de nieuwe eigenaars. Er moest natuurlijk nog heel veel aan het huis worden gedaan, alvorens er een galerie en een woonhuis konden worden gevestigd. De firma Colijn heeft er iets moois van gemaakt en met de galerie is het geheel gerestaureerde pand een aanwinst voor ons dorp.

'De Magneet' *

In 1930 verscheen het Advertentieblad voor de Vechtstreek De Magneet. Voor Jo Schuileman bestond de Vechtstreek uit Zuilen, Maarssen, Maarsseveen, Breukelen en Tienhoven! Elke woensdag verscheen dit plaatselijke krantje van vier pagina's in een oplage van 2000 exemplaren (1936). In de begin jaren tot 1937 waren het alleen advertenties, zoals ook in de kop stond vermeld. Als je nu een blad uit die tijd nog eens doorbladerd zijn er van de adverteerders uit die beginperiode nog maar heel weinig over. Schoenhandel Telkamp, de winkel was toen nog in de Bolensteinsestraat, is de enige adverteerder die nog bestaat. Bijzonder was ook dat voor de hele streek het buitenlandse programma van de Radio Centrale van Maarssen en Maarsseveen vermeld werd. Pagina 1 en 2 waren ge-

Afb.4. Voor de restauratie in 1994.

vuld met nieuws en de andere pagina's waren bestemd voor advertenties. In de zestiger jaren van de vorige eeuw was het afgelopen met de verschijning van dit voor oude Maarsenaars zo vertrouwde krantje.

C.W.P. Bloemendaal

De afbeeldingen in dit verhaal zijn eigendom van de auteur.

NOTULEN VAN DE JAARLIJKSE ALGEMENE LEDENVERGADERING VAN DE HISTORISCHE KRING MAARSSSEN VAN DONDERDAG 24 FEBRUARI 2005

Aanwezig zijn 61 leden en 10 leden van het bestuur.

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering en heet iedereen hartelijk welkom.

Men is in groten getale verschenen om deze vergadering bij te wonen, en met name de lezing na de pauze zal een interessant onderdeel zijn van deze avond.

Er zijn enkele afmeldingen gekomen.

2. Ingekomen stukken en mededelingen

Ingekomen: Binnengekomen is het verslag van de kascontrolecommissie. Dit verslag wordt behandeld bij agendapunt 6.

Mededelingen:

Er zijn geen namen ingediend van tegenkandidaten voor de bestuursverkiezing, agendapunt 10.

Het verslag van deze vergadering zal op de website en in het periodiek van mei 2005 opgenomen worden.

3. De notulen van de ledenvergadering van 26 februari 2004

De notulen worden zonder opmerkingen goedgekeurd, onder dankzegging aan de secretaris.

4. Het jaarverslag over het jaar 2004

De voorzitter plaatst een enkele opmerking bij dit verslag.

De heer C.W.P. Bloemendaal die een aantal jaren de lezing in januari heeft verzorgd, is daar dit jaar van vrijgesteld. Hij is met de voorbereidingen bezig van een lezing die in september zal worden gehouden.

Het verslag toont niet alle activiteiten die de vereniging het afgelopen jaar ontplooid heeft. De website die binnenkort geheel vernieuwd wordt, is er onder andere niet in opgenomen. De heren B. de Ruiter en F. Bertens houden zich bezig met de opbouw en inhoud van de site.

Als vereniging hebben we inspraakmogelijkheid bij de gemeente Maarssen. De voorzitter heeft hier afgelopen jaar gebruik van gemaakt toen het streekplan 'Structuurvisie' door de gemeente werd gepresenteerd. Diverse punten hiervan zijn gehonoreerd.

De Historische Kring is betrokken bij de restauratieplannen voor het hek van Doornburgh. Dit hek zal binnenkort opnieuw geopend worden.

Deelname aan manifestaties van andere organisaties. Enkele leden van het bestuur hebben onder meer een lezing verzorgd tijdens een overleg van de burgemeesters van de Vechtstreek.

Er zijn verder geen op- of aanmerkingen. Het verslag wordt goedgekeurd onder dankzegging aan de secretaris.

5. Financieel verslag over 2004 en de begroting voor 2005

De voorzitter licht het financiële verslag toe. Er is een batig saldo van € 311,88. Dit bedrag komt terug op de balans. De hoogte van het bedrag 'verkoop artikelen' wordt veroorzaakt door de grote hoeveelheid boeken e.d. die wij uit de nalatenschap van de heer B. Nichting mochten verkopen. Verschillende boeken waren al in het bezit van de Kring, zodat dubbele exemplaren zijn verkocht op de boekenmarkt. De verkoop van losse periodieken levert jaarlijks ook een aardig bedrag op. De post 'voorraad verkoopartikelen' is erg laag. De post 'promotie' is laag vanwege een gift van de gemeente in het kader van het Huydecoperweekend. 'Huisvesting' is zo hoog, omdat het gebruikersdeel O.Z.B. met terugwerkende kracht over 2002 tot en met 2004 betaald moest worden.

Toelichting op de balans: De post Crediteuren bestaat uit de kosten voor het periodiek van november 2004 en de portokosten die nog niet door de drukker en TPG in rekening zijn gebracht.

De vereniging is over het algemeen een zuinige club, die zich niet in de schulden wil werken. Er zijn af en toe voordeeltjes op de resultatenrekening doordat er voor bepaalde activiteiten sponsors zijn. Er zijn relatief hoge reserves omdat de vereniging een merkwaardig verloop van inkomsten heeft. De

contributiegelden komen pas vanaf mei binnen, daardoor is er het risico van 'rood staan' aan het begin van het jaar. Drie leden zijn uitgeschreven wegens het, na herhaalde aanmaningen, niet voldoen van de contributies.

Tijdens de rondvraag informeert de heer Tabak naar de reden van de hoogte van de post 'Inventaris' van € 0,45 en het onderhoud ervan van € 379,00. De voorzitter licht toe dat dit een keuze is om de inventaris zo laag op de balans op te nemen (wegens afwaardering d.m.v. afschrijving). Er zijn wel andere kosten geweest, voor onderhoud van de stellingkasten, upgraden van de computer, die de hoogte van dit bedrag veroorzaken. Er zou anders elk jaar gebalanst moeten worden.

De heer De Graaf merkt op dat het rood staan voorkomen kan worden door automatische incasso van de contributie. Op grond van de ervaringen die de HK Breukelen hiermee heeft opgedaan, willen wij hier niet voor kiezen. Mevrouw Wolters geeft aan dat er dan ook geen donaties meer binnenkomen, die nu een welkome aanvulling van het budget betekenen..

De heer Brinkhof merkt op dat de bedragen van de reserveringen vreemd zijn. Dit wordt veroorzaakt door de conversie van de gulden naar de euro en door gebruik van gelden uit deze fondsen.

De voorzitter doet hierna het voorstel het financieel verslag vast te stellen. Het samenstellen hiervan plus het voeren van de ledenadministratie is een buitengewone zware klus. De penningmeester ontvangt hiervoor een welgemeend applaus.

6. Verslag van de kascommissie

Deze commissie, bestaande uit mevrouw J. de Ruiter en de heer J.A. Molhuysen, heeft de financiën gecontroleerd. De heer Molhuysen doet verslag. De saldi, balansen, inkomsten en uitgaven geven een goed beeld van het gevoerde beleid. Mevrouw De Ruiter en hijzelf hebben de controle nu respectievelijk drie en vier jaar uitgevoerd en bevonden dat de stukken altijd zeer consciëntieus zijn opgesteld. Mevrouw Wolters, wordt hierin altijd bijgestaan door haar man. Er moet nu een nieuwe kascommissie worden benoemd. De heer Molhuysen wil gezegd hebben dat het een aanrader is hier eens deel van uit te maken.

Vervolgens stelt de heer Molhuysen voor de penningmeester decharge te verlenen en bedankt haar voor de genoten gastvrijheid van de afgelopen jaren. Onder applaus wordt hieraan gehoor gegeven.

7. Vaststelling van de contributie over 2005.

De voorzitter doet het voorstel de contributie voor 2005 op hetzelfde bedrag te houden als vorig jaar, zijnde € 12,00. Dit voorstel wordt onder applaus aangenomen.

8. Verkiezing kascommissie

De voorzitter stelt voor de heren A.L. Beukelman en J.F. Brinkhof te benoemen tot leden van de kascommissie. Mevrouw N. van Haaften staat als reserve genoteerd. Met dit voorstel zijn de aanwezigen zeer ingenomen, Dit blijkt uit het applaus.

9. Verslag uit de commissies

Het *periodiek* is aan zijn 31e jaargang bezig. M. Hatzmann draagt binnenkort, wegens een ophanden zijnde verhuizing naar Amsterdam, de redactie over aan de dames N. Bertens en I. de Jong.

De werkgroep *archeologie*. Er zijn werkzaamheden uitgevoerd door de firma Kondor Wessels op het terrein van de ACF. Hierbij zijn de fundamenten van molen De Ridder vrijgekomen. De resultaten zijn gefotografeerd en gearchiveerd.

De werkgroep *informatiepanelen* zal binnenkort weer een zestal nieuwe borden plaatsen. Het zijn o.a. drie borden met een overzicht van de dorpskernen Maarssen, Oud-Zuilen en Tienhoven.

10. Bestuursverkiezing

Statutair treden af de heer B. de Ruiter en H. Blaauw. Beiden worden onder applaus door de ledenvergadering herbenoemd. De voorzitter memoreert dat de heer B. de Ruiter al 20 jaar lid is van het bestuur en tijdens de ledenvergadering van 2002 benoemd is tot erelid van de vereniging.

De voorzitter, de heer B. Visschedijk stelt zich herkiesbaar. Onder applaus wordt hij opnieuw benoemd voor de komende periode van vier jaar,

11. Rondvraag

De voorzitter deelt een aantal zaken mee die voor de komende tijd van belang zijn:

Het Archeologisch Kroniek is verkrijgbaar voor € 2,50.

De werkgroep *boekenmarkt* heeft voor de derde keer een boeken- en prentenmarkt in winkelcentrum Bisonspoor georganiseerd. Deze vindt plaats op zaterdag 2 april a.s..

De excursie van dit jaar gaat naar Alkmaar. De deelnemers krijgen het programma thuisgestuurd. We vertrekken om 09.00 uur bij de voormalige brandweerkazerne.

In Snavelenburg is de expositie '**Groete uit Maarssen**' te bezichtigen. Er worden foto's tentoongesteld van de historie van Maarssen. Op 5 mei zal de expositie worden verplaatst naar Maria Dommer en zij zal dan mede in het teken staan van 60 jaar bevrijding. Einde zomer gaat de expositie, samengesteld door de HKM en Museum Maarssen, naar Merenhoef.

12. Sluiting

Niets meer aan de orde zijnde, beëindigt de voorzitter de vergadering om 20.43 uur. Na de pauze volgt er een lezing verzorgd door de heren H. van Bommel en B. Visschedijk aan de hand van onder andere luchtfoto's van Maarssen.

Namens het bestuur,

Ria Tijhuis, secretaris

**Werkgroep Vrienden van het Hek van Doornburgh
p/a Priorij Emmaus
Diependaalsedijk 17
3601 GH Maarssen**

Belangstellenden voor de historie van Maarssen

Maarssen, april 2005

Geachte heer/mevrouw,

Het zal u wellicht niet ontgaan zijn, als u de laatste tijd over het Zandpad langs de Vecht bent gelopen, dat het hek van Doornburgh al een tijdje verdwenen is.

Het hek is rond 1725 gemaakt en is een van de oudste monumenten van Maarssen. Er wordt nu hard gewerkt aan een grondige restauratie, deze zal omtrent de zomer voltooid zijn.

De restauratie van het hek is een kostbare aangelegenheid. Een groot deel van het bedrag is al bij elkaar gebracht. Er ontbreekt echter nog € 10.000,-

Door middel van een wervingsactie hopen wij de restauratie tot een financieel goed einde te brengen, om zodoende dit mooie monument voor Maarssen te behouden.

Graag doen wij een beroep op uw medewerking in de vorm van een financiële bijdrage. Uw bijdrage van ondersteuning van dit project kunt u tonen door een bedrag naar keuze over te maken op onderstaand rekeningnummer, met vermelding van restauratie hekwerk. Bij een elektronische overboeking ook uw adres vermelden.

Mogen wij alstublieft op uw medewerking rekenen?

Wanneer u minimaal € 15,- overmaakt zult u een certificaat ter bevestiging ontvangen. Dit is tevens een uitnodiging voor de feestelijke heropening van het hek. Ook zult u de brochure ontvangen die uitgebracht wordt ter gelegenheid van de heropening. In deze geïllustreerde brochure wordt onder meer ingegaan op de geschiedenis en de restauratie van het hek.

Wij danken u bij voorbaat voor uw hulp.

Hoogachtend,

Zr. Margareth Barenbrug, priorin.
Vrienden van het Hek van Doornburgh.

Rekeningnummer 3691.44.767, tnv B.J. Visschedijk, inzake rest. hek Doornburgh te Maarssen.

De Maarssense bloemkweker Brink 1911-1940

Net als eerder bij de Maarsseveense aardbei Roem van Maarsseveen stuitte ik tijdens een onderzoek naar de ontwikkeling van de tuinbouw in de West-Betuwe op Maarssen, nu op bloemenkwekers. In 1912 was in Maarssen 1½ hectare in gebruik als bloemisterij met een verwarmde oppervlakte van 600 m². In de jaren daarop nam de oppervlakte met deze bestemming alleen maar toe. Een kweker uit die tijd - Scholten - bestaat vandaag de dag nog steeds, die van Brink al lang niet meer.

Veel is er echter (nog) niet bekend over Brink en zijn bedrijf. Wellicht dat verder onderzoek als bijvoorbeeld in het Utrechts Nieuwsblad wat meer oplevert. De hoeveelheid gegevens in het archief van de gemeente Maarssen valt helaas ook tegen. Ik heb alle informatie die ik uit het Handelsblad voor den Tuinbouw kon putten, gecombineerd met hetgeen wat gevonden werd in het archief.

Jacob Berend Brink woonde aan de Amsterdamse Straatweg naast Vredenhoef. De woning bestaat vandaag de dag nog steeds. In het bevolkingsregister wordt aangegeven dat hij geboren was op 9-12-1880 te Nijkerk/Voorst (Gelderland) en dat hij op 15-2-1944 te Maarssen overleed. Hij was van beroep fruitkweker. Brink is twee keer getrouwd geweest. Het eerste huwelijk was met Adriana Johanna Brusse, geboren 's-Gravenhage 4-4-1879 en overleden te Maarssen op 11-8-1924 en hertrouwd op 18-11-1925 met Hendrika Johanna Eggink, geboren op 1-2-1880 te Voorst. In 1929 bekleedde hij de functie van secretaris van de Coöperatieve Landbouwvereniging en later was hij lid van de gemeentelijke commissie van statistiek voor de opstelling van het landbouwverslag.

Op 6 december 1911 werd een vergunning afgegeven voor de bouw van zes kassen met een totale oppervlakte van 2.700 m² met kelder en schoorsteen en een houten schuur met een oppervlakte van 60 m² op het perceel kad. sec. A 85. In de daaropvolgende jaren zou dit (kassen)complex worden uitgebreid, bijvoorbeeld in 1915 met een varkensschuur en in 1920 een houten tuinmanswoning.

Brink kreeg in 1916 toestemming van het Maarsseense gemeentebestuur voortaan aan hem geadresseerde goederen door eigen personeel van het station te laten afhalen. Normaliter gebeurde dit door een door de gemeente aangestelde besteller. Brink klaagde echter dat de bezorgkosten gelet op de afstand zeer hoog waren terwijl zijn eigen personeel dit tegen zeer geringe kosten zelf kon doen. Aan de stationschef werd verzocht voortaan de goederen niet meer te laten bezorgen maar Brink in te lichten wanneer er iets voor hem was bezorgd. De brief van Brink heb ik he-

Afb. 1. De Amarylliskas in 1930.

laas niet kunnen terugvinden. Het blijft dus voorlopig onbekend om wat voor soort goederen het ging.

Uit het *Handelsblad* van 1930 blijkt dat hij toen was begonnen met de teelt van pruimen onder glas, blijkbaar met goede resultaten.¹ Daarnaast was ook de trekkerij van hortensia's op zijn kwekerij van belang. Naast het gegeven dat het om grote aantallen ging, waren deze van zeer goede

Afb.2. De Amarylliskas in 1933.

kwaliteit vooral ook als het om de kleuren ging. De landelijke landbouwtelling dat jaar geeft nog wat meer informatie over het bedrijf. Brink zelf werd als tuinder aangeduid. Hij had toen 3 hectaren eigen grond, waarvan 2 hectaren in gebruik als tuingrond. Het verwarmde oppervlakte tuingrond met staand glas was 5.890 m² groot. Andere bedrijven in Maarssen met platglas en/of staand glas waren de bloemisten H. van Vreedendaal en G. Scholten, de fruitkweker L.B. Jacobsen en de tuinder J.W. Verkuil.

Tijdens een bezoek in 1933 aan het bedrijf van Brink kwam de verwachting van de journalist, een keurige partij bloeiende hortensia's te zullen aantreffen, uit. In een dat voorjaar gebouwde kas stonden circa 500 schitterende eenpots van het ras Madame Mouillère voor de aflevering gereed. Normaliter waren het stekken van eigen cultuur. Vanwege omstandigheden was de opbrengst een eerder jaar onvoldoende geweest en waren de stekken nu in Duitsland aangekocht. Nu was dit achteraf ook geen goede zaak geweest. Tijdens het opkweken bleek dat een aanzienlijk deel aangetast was door aaltjes en dus vernietigd moest worden. Naast het al genoemde hortensiaras werden voornamelijk roze en

Afb.3. Hortensia's Madame Mouillère.

blauwe Niedersachsen gekweekt. Jaarlijks werden tussen de 14.000 en 15.000 hortensia's, waarvan 8.000 vertakte planten, gekweekt. Wekelijks leverden men 1.000 planten of 500 stuks per veiling af.

Brink beperkte zich niet alleen tot hortensia's. Tijdens het bezoek was in dezelfde kas ook een belangrijke amaryllis te bewonderen. Hierin werd al flink gesneden ten behoeve van de veiling. De prijzen waren lonend te noemen. Het ging voornamelijk om roodkleurige amaryllis van prima kwaliteit. Alle bloemen werden in knop afgeleverd omdat transport van open bloemen zo goed als onmogelijk was. Aan elke stengel zaten drie à vier knoppen. Waren twee knoppen al een beetje 'voor', dan bond men er een vloeipapierdje omheen zodat zij niet konden opspringen en de achterblijvers de kans kregen hun achterstand in te halen. Op dat moment waren er circa 1.500 bloeibare bollen in de kas aanwezig.²

Zoals toen bekend was, had Brink een pruimen-cultuur onder glas. Omdat de pruimenbomen ten tijde van het bezoek nog bladerloos waren, gebruikte men een van de kassen voor het opkweken van een prachtige partij zware Cineraria's. In een druivenkas werden Crassula rubicunda gekweekt. Brink slaagde goed met het matig forceeren van deze planten. Ook nu ging het om flinke aantallen, te weten Cineraria's zo'n 2.000 stuks en Crassula's ruim 3.000 stuks. Bovendien waren er ook nog eens tussen de 3.000 en 4.000 cyclamen en circa 3.000 gloxina's aanwezig. Dit alles hield in dat naast de fruitteelt ook de bloemenkwekerij voor Brink van groot belang was.

In de jaren dertig werd door het Rijk ook een sanering van de bloembollensector doorgevoerd. Uit een gemeentelijke opgave van 19 mei 1933

Afb.4. Een advertentie uit de Magneet voor personeel, 1940.

bleek dat de vijf Maarssense bloemenkwekers geen van allen hyacinten, tulpen of narcissen kweekten.

In februari 1940 was Brinks kwekerij nog in bedrijf zoals blijkt uit afbeelding 4.

Op 1-11-1945 bood zijn weduwe nog een flinke

partij amaryllis, een partij cactus epiphyllum op stam en verder ketels en verwarmingsbuizen te koop aan.

Ron van Maanen

Noten:

1. Teelt van pruimen onder glas was volgens mij niet veel voorkomend. Het is jammer dat ik daar voor wat betreft Brink niets meer over terug heb gevonden. Druivenglasteelt was in de jaren twintig en dertig van de twintigste eeuw iets wat over het gehele land voorkwam. Overigens zijn er ook perziken in Maarssen onder het glas geteeld. Op 20-9-1940 verscheen in *De Magneet* een advertentie waarbij de kwekerij van Jacobsen nabij de Oostkanaaldijk en de Stationsweg te koop werd aangeboden. Naast een druivenkas met een oppervlakte van 650 m2 behoorde ook een grote perzikenkas met een oppervlakte van 1.500 m2 tot de kwekerij.

In 1930 had Van Vreedendaal 31 aren eigen grond, 30 eenruiters platglas, 280 m2 verwarmde tuingrond met staand glas en 150 m2 tuingrond onverwarmd. G. Scholten had 3 hectaren eigen grond waarvan een ¼ hectare in gebruik als boomgaard. Naast 1.750 eenruiters platglas had hij 1.740 m2 verwarmde tuingrond met staand glas. J.W. Verkuil had 73 gepachte aren en 100 eenruiters. L.B. Jacobsen tenslotte had 70 hectaren eigen grond, waarvan 52 aren gebruikt als tuingrond. De oppervlakte onverwarmde tuingrond met staand glas was 2.300 m2 groot.

2. Hortensia's zijn sierheesters oftewel de Hydrangea. Uit de teelt in kassen en serres ontstond een geforceerde teelt. De planten werden hierbij in het voorjaar in bloei getrokken. Dat wil dus zeggen voor hun tijdstip van hun natuurlijke bloei.

De Niedersachsen wordt omschreven als een vrij tere hortensia met een maximum hoogte van 1,3 meter met lichtroze of lichtblauwe bloemen.

De Mad. Mouillère is vermoedelijk de Mme. Emile Mouillère, een oude horensiasoort met een zeer lange bloeitijd. De bloemen zijn roze gekleurd.

Cineraria oftewel Senecio cineraria is een niet winterharde perk- of borderplant, bij ons bekend als kruiskruid, zilverblad en wit-askruid.

Crassula rubicunda bij ons bekend als dikblad. Betreft hier een sterke kamerplant met heldere rode bloemen en dikke groene potloodvormige bladeren. Behoort tot de succulenten of vetplantachtigen.

Gloxina, officieel genaamd Sinningia. Een laaggroeiende plant met grote klokvormige bloemen. De naam is afgeleid van Wilhelm Sinning (1794-1874), directeur van de botanische tuin te Bonn in 1819, auteur van een boek over sierplanten en Benjamin Peter Gloxin, een arts uit Colman/Straatsburg.

Bronnen:

1. Websites www.tuin-wiki.nl en www.tuinkrant.com
 2. Phillips R. en Martyn Rix. *Bloeiende heesters*. Het Spectrum, Utrecht, 1989.
 3. *Het Handelsblad voor den tuinbouw* (Landbouwniversiteit Wageningen).
 4. Dick Dekker, "De Zandweg anno 1832" in: *Tijdschrift Historische Kring Maarssen*, 8e jaargang, no.2, augustus 1981, p. 35.
- Archief van de gemeente Maarssen 1813-1938 inv.nrs. 761, 896, 936, 1305-1306, 1390-1408, 1668, 1670, 1913, 2003, 2069 en 2974-2975 (Streekarchivariaat Vecht en Venen locatie Maarssen). Met dank voor de hulp geboden door mw. M.M. van Zevenbergen en de heer C.W.P. Bloemendaal.
- De Magneet* (Streekarchivariaat Vecht en Venen locatie Maarssen).

‘Glaasje op, laat je rijden’

Hoe tante Mien en ome Joop hun werk deden

Op de lage ronde tafel ligt het verleden uitgespreid, in de vorm van een trouwboekje, fotoalbums, ansichtkaarten, documenten en nog meer. Ja, het ligt al een hele tijd te wachten... klinkt het wat bezorgd.

Ach ja, hoe ging het. Bij de kassa van de Aldi werd het eerste contact gelegd voor dit artikel en nu - twee weken later pas - is het dan zover. Aan de eettafel praat en schrijft het gemakkelijk. Een vaas bloemen kan aan de kant en het hoogpolige smyrnakleedje vormt geen beletsel voor de blocnote. Koffie uit een modern apparaat, een koekje erbij... de man die dit allemaal zo rustig en bekwaam verzorgd is Henk Westerik (1923). Glimlachend... ja, bijna een halve eeuw bij de Kininefabriek gewerkt en nu alweer twintig jaar met pensioen. Waar blijft de tijd... Wel, onder meer in het doen van het nu volgende verhaal over zijn ouders, voor veel Maarssenaars beter bekend als tante Mien en ome Joop van de Breedstraat. ...Café Westerik, voorheen café Verkroost, voorheen café Schouten... voorheen...?

Al die namen... verwarrend in het begin. Hoe zit het nou precies. Henk legt het geduldig nog een keer helemaal uit. Opa Barend Verkroost (1852-1918) trouwt in 1875 met Anna Schouten (1853-1905). Samen zetten zij het café Schouten van haar vader voort. Café Schouten wordt dan café Verkroost. De jongste dochter van opa en oma Verkroost heet Wilhelmina Johanna (1890-1965). Na de dood van haar vader zet ze het bedrijf alleen voort en dan komt Jan Hendrik Westerik (1876-1949) opdagen. Hoezo opdagen? Nou kijk, zoon Henk legt uit waar zijn vader vandaan komt. Een boeiend verhaal op zich.

Jan is geboren in Utrecht in de Lange Smeestraat waar zijn vader een smederij heeft. Jonge Jan leert solderen. Omdat hij onder meer koperen leidingen op deze manier vakkundig aan elkaar weet te krijgen, wordt hij door meneer H. van der Woude gevraagd hem te helpen. Deze meneer Van der Woude, scheikundige van beroep, woont in Maarssen aan de Amsterdamse Straatweg (vanaf 1895) op het buiten Op-Buuren. In een schuur in zijn tuin start hij, wat later zal uitgroeien

Afb.1. Jan Hendrik Westerik, 1876-1949.

tot, de Nederlandse Kinine Fabriek. Jan wordt zijn eerste werknemer. Machines installeren en leidingen aanleggen. Het bedrijfje groeit. Meneer Van Linge (vriend-studiegenoot) zorgt voor de nodige financiën (het bedrijf wordt verplaatst tot voorbij de Zuilense brug) terwijl Hendrik van der Woude zijn know-how inbrengt.

In 1912 verhuist Jan Westerik naar Maarssen en komt, ongetrouwd nog, in de kost bij veldwachter Van Duinen die aan de Breedstraat woont'.

Jan zijn leven, hij is dan de dertig gepasseerd, krijgt meer kleur, als hij tot chauffeur wordt gepromoveerd en met zijn baas reizen maakt naar het buitenland. Voor zaken gaan ze naar Italië, Frankrijk, Duitsland en Engeland. Zoon Henk vertelt... ze waren haast broers, zo intiem met elkaar. Hier...geld... zorg maar dat je er mee uitkomt. Een zak met 'knikkers' stopt Van der Woude hem in de hand. Samen op een hotelkamer...

heel vanzelfsprekend.

Ze krijgen een auto-ongeluk waardoor Henk zijn vader doof wordt. Met liplezen kan Jan zich redden. Van zijn tripjes terug in Maarssen zoekt Jan zijn vertier dichtbij in café Verkroost. En... ja hoor, zijn afwisselende leven krijgt nóg meer kleur door Mien Verkroost. In 1921 gaan ze samen verder. Nee... niet trouwen in de rooms katholieke kerk. Jan is hervormd en wil dat niet. En Mien... meneer pastoor kan wel meer zeggen... Mien is een zelfstandige vrouw, met een eigen zaak. Stevig met beide benen op de grond. Zij trouwen voor de Wet op 6 september 1921.

Café Verkroost wordt nu café Westerik. Welnee, de naamsverandering doet de klandizie natuurlijk niet veranderen. Mien staat achter de tap. Of, wanneer er geen klanten zijn, in het keukentje erachter. Rinkelt de bel dan komt ze in actie. Mien heeft een tapvergunning, dat wil zeggen dat ze per glaasje mag verkopen en ze heeft ook een slijtvergunning wat inhoudt dat ze per maat, bijvoorbeeld per liter, mag verkopen. Bier wordt door de Amstelbrouwerij bezorgd in tonnetjes van 23 liter. Levert en Co bezorgt jenever, cognac en brandewijn in het café. Limonade komt veel later.

De openingstijden? Van acht uur 's ochtends tot elf uur 's avonds...Ja, verplicht. Natuurlijk waren zaterdag en zondag de werkdagen... zoon Henk vertelt er wel bij dat zondagmiddag van twee tot zes uur de zaak dicht ging. Even op adem komen. Want hoe is het. Na de hoogmis zo rond kwart voor twaalf stroomt de kerk leeg. De mannen schuiven met bier of een borreltje aan de tafeltjes in het café waar ze gaan schudjassen (een kaartspelletje) en hun vrouwen gaan - heel degelijk - naar Concordia, het ernaast gelegen roomse ontspanningslokaal voor een glaasje melk. Melksalon Concordia... glimlacht zoon Henk. Alleen op zondag geopend.

De kerkende boeren uit Maarssenbroek komen met tilbury's², die behalve op straat en op het kerkplein ook gestald kunnen worden in de 'Stal van Pinksteren' aan het begin van de Bolensteinsestraat. Met een zakje haver zijn de paarden tevreden.

Het gezin Westerik huist boven het café. Mien moedert met twee zoontjes en runt het café. En echtgenoot Jan, hij krijgt rond 1922 een legaat van 1000 gulden van meneer Van der Woude, huurt aan het eind van de Bolensteinsestraat een ruimte om daar een soort autobedrijfje te starten. In 1925 verhuist hij naar de Stal van Pinksteren.

Afb.2. Wilhelmina Johanna (Mien) Westerik, 1890-1965, met zoon Henk, de verteller van dit verhaal.

Bij het café om het hoekje komt nu de Eerste Auto-Reparatie-Inrichting. Meneer De Muinck Keizer van Bolenstein is klant, zo ook dokter Venker en notaris James en directeur Slinger van de Orvema. Zoon Henk denkt na of hij nog meer namen weet. Dick Slinger... vult hij nog aan. Orvema...? Olie en vetfabriek... ja ook al lang weg natuurlijk. Trouwens... alles waar over gesproken wordt is historie. Waar blijft de tijd...

De Stal van Pinksteren wordt na een aantal jaren weer ingeruild voor een garagebedrijf dat Jan gaat vestigen in de voormalige christelijke lagere school aan de Wilhelminaweg. Hij huurt het pand van Harry Heinsius, die zelf op Geesberge woont. In de school zit zijn autobedrijf dus en de erbij gehuurde bovenmeesterswoning wordt onderverhuurd. Eerst aan George Hoogenkamp (bekend door zijn fietsenmuseum), die samen met zijn vrouw menig literijtje brandewijn bij café Westerik besteld. Nog weer later komt aannemer Toon Eglen er met zijn gezin wonen.

Auto's herstellen en zich ook nog als chauffeur verdienstelijk maken. Zo is bijvoorbeeld mevrouw Plomp uit Oud-Zuilen klant. Jan zijn boek-

Afb.3. De Breedstraat in 1930, gebouw Concordia staat links op de foto.

houder Gerrit van Kooten³ neemt, als het zo uitkomt, ook wel plaats achter het stuur. Een vooroorlogs gebeuren daar... Jan duwt zijn auto naar buiten. Niet op de rem glijdt de auto verder en verder... kopje onder in de Vecht. Bedrijf Jonge-rius uit Utrecht komt met de takelwagen. Als Jan na de oorlog last krijgt van zijn hart wordt het bedrijf overgedaan aan Evert Mastenbroek. Joop zijn gezondheid wordt minder, te zwaar, teveel roken. Dokter 't Hoen waarschuwt tevergeefs.

En het café... hoe reilt en zeilt het daar? Zoon Henk denkt na. Wat valt er nog meer te vertellen. Oh zeker, moeder is dan wel niet streng, maar straalt toch gezag uit. Ook in het café. Is er iemand te ver heen dan is het stoppen en vertrekken. En ook... vol is vol! Als alle tafeltjes bezet zijn, gaat de deur op slot en laat ze de bel rinkelen. Ze is ook een zakenvrouw. Zeg Piet... je bent jarig hè... hier een 'mussie'⁴ van de zaak! Ja, en dan voelt de aangesprokene zich wel verplicht een rondje te geven. Komt veldwachter Rooker, later Van Duinen voor 'controle' dan is er voor hen natuurlijk een gratis borreltje. Vaste klant is postbode Arie Goenee, die iedere dag 'zijn mond komt spoelen' en aan het eind van de week komt

afrekenen. Zo ook Piet Quik de bezorger van 'Het Nieuws van de Dag'. Burgemeester Eggink laat zich ook wel eens zien.

Oh nee... nooit een vechtpartij. Zoals gezegd tante Mien voorkomt zulke toestanden met harde hand. Haar man (in het café noemen ze hem ome Joop) ook wel, maar door zijn handicap (doofheid) onderhoudt die zich toch meestal met bekenden. Hij is lid van de kegelclub 'de Rollebol'.⁵ Bij café Kouffeld kegelen en dan met de maten naar het eigen café. De Verenigde Zangers zijn ook vaste klant na een repetitie-avond. Ja, en dan de kermis. Van de draaimolenman een 1000-ritten kaart als dank voor emmers water en nog meer (waaronder ook wel een bittertje). Die maakte mijn moeder zelf, die kruidenbitter. Henk legt uit. Een Amsterdamse kruidenboer leverde de benodigde kruiden. Grof gruis in lange pakken. Een half uur in warm water weken. Daarover jonge jenever. In een taps toelopend filter laten uitlekken. Na anderhalve dag... kruidenbitter. Een soort Haarlemmerolie, want het bleek goed te zijn tegen griep en verkoudheid en reumatiek en nog veel meer... En dat voor maar 17 cent per glaasje. Contant betalen.

Eerste
Auto-Reparatie-Inrichting
MAARSSEN.

LEVERING VAN ALLE MERKEN

**AUTOMOBIELEN
EN MOTOREN**

STOCK MICHELIN.

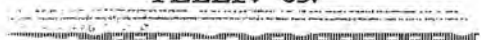
Benzine, Olie, Vetten en Poetskatoen

AGENT VAN
EVENRUDE & ARCHIMEDES
X BOOT-MOTOREN. X

GARAGE J. H. WESTERIK
Bolensteinsche Straat 19.
TELEF. 63.

Op zaterdagavond zijn alle tafeltjes bezet, ziet het blauw van de rook. Ja, manvolk. Er is een trekkast, de te winnen munten worden omgezet in een vertering. Muziek? Ja, via de radio-distributie van Van 't Hof. Na elfen geen nieuwe klanten meer naarbinnen en om twaalf uur sluiten. Tante Mien weet van stevig aanpakken. Café Westerik aan de Breedstraat is een begrip. Tante Mien en ome Joop worden gekend en gewaardeerd. Als de laatste in 1949 overlijdt zet Mien de zaak voort met hulp van haar jongste zoon. Ze wordt oud en wat vergeetachtig. In 1954 wordt het café omgezet in een slijterij.⁶ Het beeld van tante Mien achter de tap is dan verleden tijd. Waar blijft de tijd... in de herinnering.

Auke Hoekstra

Afb.4.

Noten:

1. Later kapsalon Agterberg.
2. Licht tweewielig rijtuig op veren, met een paard, voor twee personen.
3. Later ambtenaar ter secretarie en bijzonder geïnteresseerd in Maarssens historie.
4. Volgens zoon Henk een borreltje, een glaasje.
5. In het februarinummer is een foto van de Rollebol afgebeeld.
6. Nu is er een parketzaak gevestigd.

Veel dank aan Cees Bloemendaal die voor de correcte jaartallen heeft gezorgd!

HET WATERSCHAP

deel 3

De nieuwe tijd

Even terug naar wat voorafging.

In de negentiende eeuw bleef de rol van de waterschappen vrijwel ongewijzigd. Zij zorgden voor droge voeten en voor handhaving van de vele verschillende waterpeilen, die afhankelijk waren van de bestemming van de grond. Veeteelt vroeg bijvoorbeeld om een ander waterpeil dan landbouw of tuinbouw.

In de provinciale wet van 1850, die voortkwam uit de Grondwet van 1848, werden nieuwe regels voor het bestuur van de waterschappen opgenomen. Alle waterschappen kregen een bestuursreglement. Vanaf het einde van de 19e eeuw werd duidelijk dat te kleinschalige aanpak van waterbeheer meer nadelen dan voordelen had. Concentratie van het waterschapsbestuur in een gebied zorgde voor het onder één bestuur brengen van kleine polders. Zo'n honderd jaar geleden waren er in Nederland nog 3500 zelfstandige waterschappen. Doordat de regelgeving moeilijker werd om na te leven en ook de technische ontwikkelingen niet stil stonden, waren er in 1950 nog zo'n 2500 waterschappen over. Na de watersnoodramp in Zeeland in 1953 kwam het proces van samenvoeging in een stroomversnelling en bij verschijnen van dit verhaal zijn er nog zo'n vijftig over.

Hoe zag het er in onze omgeving uit?

Maarssen had vooral aan het begin van de 20ste eeuw veel last van overstromingen van de Vecht. Indertijd was de rivier de Amstel wel afgedamd om aan de overstromingen paal en perk te stellen, maar de Vecht was als vaarweg van te grote betekenis. De Vecht maakte, voordat het Merwedekanaal (latere Amsterdam-Rijnkanaal) werd voltooid in 1894, deel uit van de Keulsevaart, dé vaarroute van Amsterdam naar Utrecht en verder naar Duitsland. De overlast nam een einde na de plaatsing van een nieuw gemaal bij Muiden in 1930 en de afsluiting van de Zuiderzee door de Afsluitdijk in 1934.

Een ander probleemgebied was de Bethunepolder. Sinds de bedijking eind jaren 70 van de 19e eeuw zijn er vele pogingen om de polder droog te houden mislukt of te kostbaar gebleken. Het kweken van gewassen, zoals groenten en kruiden moest worden opgegeven. De grond bleek veel te nat door het onophoudelijke kwelwater. De omliggende waterschappen profiteerden mee van de lage ligging waardoor zij zelf minder hoefden te malen omdat al het water naar de Bethune stroomde. In 1930 werd de polder, die 3.65 meter onder N.A.P. ligt, waterwingebied voor de stad Amsterdam dit was, wat de kostbare bemaling betreft, een goede oplossing. De grond bleef in het bezit van veeboeren, die met veel moeite

een bestaan hadden op de arme grond die steeds bemest moest worden en dan nog een lage opbrengst gaf van melk en zuivel. Deze voortdurende bemesting was een probleem bij de waterwinning. De oplossing is nu de Bethunepolder onderdeel te maken van het Noorderpark, een natuur- en recreatiegebied ten noorden van de stad Utrecht.

Het uitvenen van het gebied rond Tienhoven was begin 20ste eeuw bijna voltooid, maar daarmee waren de problemen van overstroming, verzakking en afslag van land niet opgelost. De petgaten en legakkers vormen tegenwoordig een schitterend natuurgebied, waar vogelliefhebbers hun hart kunnen ophalen.

Langs de Vecht stonden nog veel steen- en pannenfabrieken die hun klei uit het gebied betrokken en gebruik maakten van de rivier voor het vervoer van de stenen en dakpannen naar de grote steden. Met de industrialisatie en het vervoer over de weg verdween ook dit fenomeen. Bovengenoemde gebieden vragen een voortdurend onderhoud en waterbeheer, een taak van het waterschap.

De recente geschiedenis

Het werk van de waterschappen werd steeds specialistischer en complexer. In 1969 waren er in de provincie Utrecht nog 125 waterschappen.

Een van de laatste overstromingen van de Vecht in 1928. U kijkt hier van het eind van de Schippersgracht naar de Herengracht. De bomen, die aan de oever staan, weerspiegelen nu prachtig in het water en lijken daardoor twee maal zo lang. Foto eigendom H. van Bommel.

In 1976 werd er besloten tot het onder één waterstaatkundig lichaam brengen van alle gebieden die op het Utrechtse deel van de Vecht afwaterden. Zo ontstond op 1 januari 1977 waterschap De Vecht, dat werd gevestigd in Breukelen. Naast enkele kleine polders waren de waterschappen Achttienhoven, Dorssewaard, Maarsseveen-Westbroek, Bethune, Nijenrode, Breukelen-Proosdij, het Honderd, Holland, Sticht en Voorburg, Mijnden, Hoeker-Garsten, Muijeveld, Maartensdijk en Breukelerwaard bij de fusie betrokken. Tot watergraaf werd benoemd de heer R. Plomp.

Een heel lang leven was dit waterschap niet beschoren. In 1991 vond er weer een fusie plaats nu met de waterschappen De Proosdijlanden, ontstaan door samenvoeging in 1976, en Drecht en Vecht, idem ontstaan in 1979, en het aloude Hoogheemraadschap Amstelland. Dit werd het interprovinciale Hoogheemraadschap Amstel en

Vecht, waarvan het hoofdkantoor werd gevestigd in Ouderkerk aan de Amstel.

Parallel aan het fusieproces liepen de ontwikkelingen op bestuurlijk vlak. Al rond 1920 hadden naast de boeren (ongebouwd) ook eigenaren van onroerend goed (gebouwd) stemrecht en zitting in het bestuur gekregen. Maar pas in 1995 kregen ingezetenen (huizenbewoners die geen eigenaar zijn) ook stemrecht en zitting in het waterschapsbestuur.

Een ontwikkeling in dezelfde decennia op ander gebied is dat de waterschappen niet meer alleen de waterkwantiteit bewaken, maar ook de waterkwaliteit. Dit heeft in 1997 geleid tot een fusie van Hoogheemraadschap Amstel en Vecht met de Dienst waterkwaliteitsbeheer van de provincie Utrecht, Zuiveringschap Amstel- en Gooiland en de dienst Riolering en Waterhuishouding van Amsterdam. Dit (huidige) waterschap kreeg de naam Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en

Vecht (AGV). Het bestrijkt het gebied vanaf de Weerdsluis in Utrecht tot en met Amsterdam. In Maarssen loopt een waterschapsgrens: het Amsterdam-Rijnkanaal. Het gebied ten westen van het kanaal, Maarssenbroek, valt onder een ander waterschap, omdat het niet tot het stroomgebied van de Vecht behoort.

AGV heeft een Algemeen Bestuur van dertig leden. Zij benoemen uit hun midden vijf hoogheemraden die samen met de dijkgraaf het dagelijks bestuur vormen. De dijkgraaf, die door de Kroon wordt benoemd, is ook voorzitter van het Algemeen Bestuur. AGV heeft kantoorvestigingen in Amsterdam en Hilversum. In juli 2005 wordt het nieuwe gezamenlijke kantoor aan de Amstel in Amsterdam betrokken, waar de meer dan duizend medewerkers zullen worden gehuisvest.

(Zie voor bronnen deel 1, periodiek 4, 2004, blz.131.)

In dit gebouw is ook ruimte ingeruimd voor een groot historisch archief, waar veel materiaal is opgeslagen uit het Hollands-Utrechts laagveen-gebied. Waterschapsarchieven kunnen een goede bron zijn voor genealogisch onderzoek. Vele polderbewoners uit vroeger eeuwen waren schatplichtig aan het waterschap en komen voor op lijsten waarop de omslagplichtigen vermeld staan. Ook uw voorvaders kunnen in het bestuur van een waterschap hebben gezeten. Het historisch archief is binnenkort voor iedere belangstellende geopend. Er is een website www.agv.nl voor nadere informatie.

Marja Hatzmann

Vervening in Maarsseveen omstreeks 1930

Het in onze ogen misschien wat wonderlijke ouderwetse apparaat op deze, door mevrouw Clazien van Manen beschikbaar gestelde, foto is naar alle waarschijnlijkheid het belangrijkste gereedschap van de in 1921 opgerichte 'Coöperatieve Vereeniging tot Exploitatie van eene Veen-trekmachine in Maarsseveen en omstreken'. Het apparaat, dat het veen uit het water opbaggerde en daarna tus-

sen de schotten over de legakkers uitspreidde, heeft volgens getuigen nog tot omstreeks 1949 zijn diensten bewezen. Het werkterrein bevond zich voornamelijk op de plaats waar we nu het recreatiecentrum de Wilgenplas vinden. In zijn uitgebreide artikel over de Bethunepolder, zie hiervoor 'De 100 lentes van de Bethune', in tijdschrift Nederlandse Historiën, 14e Jaargang no. 4/5, september 1980, bldz. 40, 41 en 42, geeft E.J. Rinsma een goede beschrijving van het werken met deze machine. De komst van de machine, die het handmatig met de beugel uitbaggeren overbodig maakte, heeft het zware werk in het veen voor de betrokken arbeiders enigszins verlicht. Een voordeel voor de eigenaren, de coöperatieve vereniging, was de veel grotere productie. Op deze wijze verkreeg men een dagproductie van 125 vierkante roe gespreid veen. Ter vergelijking: een ploeg van twee man, die met de beugel baggerden, haalde per dag vijf à zes roe. Het is jammer dat deze foto zo sterk is verbleekt, hierdoor zijn de personen die erop staan niet goed herkenbaar. Als een hommage aan deze harde werkers uit het verleden van Maarsseveen hadden we allen graag bij naam genoemd. Mevrouw Van Manen vertelde dat de man met de hoed, midden voor de machine, haar grootvader Gerrit van Eijk (1867-1936) is. Verder is het goed mogelijk dat een van de anderen de heer W. Verwoerd is. Deze werkte, volgens Rinsma, van 1921 tot 1936 als machinedrijver in dienst van zijn schoonvader Tijmen Voorneveld, een van de oprichters van de bovengenoemde vereniging.

Naar aanleiding van de vorige aflevering, met de foto van een elftal van de v.v. Maarssen, kan gemeld worden dat de naam van nummer 11 waarschijnlijk Jan of Jaap van Vliet is. Dat Nico van Tricht, zoals door mij gesuggereerd, op de foto zou staan, lijkt gezien zijn leeftijd (toen de foto gemaakt werd 15 jaar) niet goed mogelijk. Heeft u op- of aanmerkingen n.a.v. deze rubriek, of misschien zelf een voor publicatie geschikte foto, dan wordt u vriendelijk verzocht dit schriftelijk of telefonisch door te geven aan:

J.H. Sagel, V. Lingelaan 85, 3602 PB Maarssen, Tel: 561457, e-mail: jhsagel @ zonnet.nl

Over historie gesproken

Het Olde Regthuys

sinds 1657

Eten, drinken

Leuk eten? leuk etentje!

www.hetolderegthuys.nl

Het Olde Regthuys, Leen van Nifterlake 101
3612 BP Tienhoven, Telefoon 0346 - 23 13 82

TOPKLASSE

SIERO SCHILDERS
Nassastraat 71 Maarssen Tel. 562310

WoonArt

Ruim 40 jaar in Maarssen!

WoonArt VAN WAAY - alles tussen vloer en plafond

Nassastraat 18 • Maarssen • Tel. 0346 - 561897 • Fax 0346 - 570097

TWEEWIELER-SPECIALIST

DE HAAN

VERKOOP EN REPARATIE TWEEWIELERS

ONDERDELEN EN ACCESSOIRES.

EIGEN REPARATIE-AFDELING

**OPEN MA/TM VRIJ. 8.00-12.30 / 13.30 - 18.00
VRIJDAG AVOND 19.00/21.00
ZATERDAG 8.00-16.30
WOENSDAG GESLOTEN.**

**NASSAUSTRAT 105
3601 BD MAARSSSEN
0346-561615**

**BOUWBEDRIJF
DE JAGER**

**Bouwbedrijf De Jager
Tuinbouwweg 33
3602 AT Maarssen
Tel. 0346 - 552454
Auto 0653 - 442034
Fax 0346 - 551920**

- **Voor verbouwingen**
- **Aanbouwen**
- **Badkamers**
- **Keukens**
- **Div. onderhoudswerken**